

SAVONIA

Tekniikka

Palopäällystön koulutus

OPINNÄYTETYÖ

PALONVAAROJEN JA MUIDEN ONNETTOMUUSRISKIEN
TUNNISTAMINEN OSANA ASUMISEN TURVALLISUUTTA

Severi Uurasmaa ja Lassi Kylälampi

29.11.2017

JANI JÄRVI

LASSI KYLÄLAMMI

SAVONIA–AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO		
Koulutusohjelma		
Palopäällystön koulutusohjelma		
Tekijät		
Lassi Kylälampi ja Severi Uurasmaa		
Työn nimi		
Palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistaminen osana asumisen turvallisuutta		
Työn laji	Päiväys	Sivumäärä
Opinnäytetyö	27.11.2017	61+39
Työn valvoja	Yrityksen yhdyshenkilö	
vanhempi opettaja Jani Jämsä ja vanhempi palotarkastusinsinööri Tytti Oksanen opettaja Ismo Kärkkäinen		
Yritys		
Pirkanmaan pelastuslaitos		
Tiivistelmä		
<p>Pelastuslain 379/2011 42 § käsittelee viranomaisten velvollisuutta ilmoittaa havaitsemistaan ilmeisistä palonvaaroista ja muista onnettomuusriskeistä alueen pelastusviranomaiselle. Pirkanmaan pelastuslaitoksella oli tunnistettu tarve saada aiheesta koulutusmateriaalia, jonka avulla voidaan kouluttaa ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia henkilöitä niiden havaitsemiseen ja tunnistamiseen. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoite oli laatia selkeä, laadukas ja helposti ymmärrettävissä oleva koulutusmateriaali ilmoitusvelvollisuudesta.</p> <p>Opinnäytetyön osana tehtiin kyselytutkimus Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille, jossa selvitettiin heidän tietämystään ja mielipiteitään sekä heidän saamaansa koulutusta pelastuslain 42 § sisällöstä. Opinnäytetyön raporttiosiossa selvennetään se, mistä ilmoitusvelvollisuudessa on kysymys, mitä lakeja sen rinnalla ja taustana huomioidaan. Työssä käsitellään myös ilmoitusvelvollisuuden alle kuuluvien asiasisältöjen taustoja. Koska kyseisiä asiasisältöjä ei ole aiemmin laeissa tai ohjeissa määritelty, on tämän opinnäytetyön keskeinen tekijä ollut asumisen turvallisuuden vaarantavien palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien määrittäminen. Opinnäytetyössä on huomioitu myös Pelastusopiston tutkimusyksikön Tuottamukselliset tulipalot -hanke sekä Terveysten- ja hyvinvointilaitoksen turvallisuuskartoitukset vuosilta 2013 ja 2015.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena on tuotettu ilmoitusvelvollisuudesta kouluttajan johdolla läpikäytävä luentomateriaali sekä erillinen taskuopas palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien arvioinnin tueksi asiakastyössä. Koulutusmateriaalin ja opinnäytetyön aihe on rajattu niihin palonvaaroihin ja onnettomuusriskeihin, jotka liittyvät olennaisesti asumisen turvallisuuteen.</p>		
Avainsanat		
Ilmoitusvelvollisuus, palonvaara, onnettomuusriski, asumisen turvallisuus, onnettomuuksien ennaltaehkäisy, pelastuslaki		
Luottamuksellisuus		
julkinen		

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES		
Degree Programme Fire Officer (Engineer)		
Author Lassi Kylälampi and Severi Uurasmaa		
Title of Project Recognizing Risks of Fire and of Other Accidents as Part of Residential Safety		
Type of Project Final Project	Date 27.11.2017	Pages 61+39
Academic Supervisor Mr Jani Jämsä, Senior Teacher and Mr Ismo Kärkkäinen, Senior Teacher	Company Supervisor Tytti Oksanen, Fire Inspection Engineer	
Company Tampere Region Rescue Department		
Abstract <p>The 42 § of the Rescue Act 379/2011 deals with the duty of authorities to inform local rescue authorities of any obvious risks of fire and of other accidents they have disclosed. Tampere Region Rescue Department had a recognized need to obtain education material on the topic, with which they could teach persons under such informing obligation how to spot and recognize such risks. The aim of this functional final project was to draw up clear, high-quality and easy-to-understand education material about informing obligation.</p> <p>As part of the project a survey was composed and addressed to first responders at Tampere Region Rescue Department in order to map their knowledge and opinions of and the education they had received about the content of 42 § of the Rescue Act. In the report section of the final project it is explained what informing obligation is all about, what laws are taken into account together with it and in its background. Also, the background of factual contents coming under informing obligation is considered. Because these contents have not been defined in earlier laws and regulations, it has been the primary aim of this final project to determine both the risks of fire endangering residential safety and other accident risks. In the final project, attention has also been paid to a project that has been produced by the Emergency Services College research unit, and that deals with fires caused by negligence (Tuottamukselliset tulipalot) as well as to safety surveys from 2013 and 2015 drawn up by the National Institute for Health and Welfare.</p> <p>The final project has yielded both lecture material, which will be gone through under the leadership of an educator, and a separate pocket guide to support the appraisal of risks of fire and of other accidents in working with customers. The topic of the education material and the final project has been confined to those risks of fire and of other accidents that are essentially linked to residential safety.</p>		
Keywords Informing obligation, risk of fire, risk of accident, residential safety, prevention of accidents, rescue act		
Confidentiality public		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA.....	9
2.1	Pirkanmaan pelastuslaitoksen tarve.....	9
2.2	Kansalliset strategiat.....	11
2.3	Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tekemät selvitykset turvallisuuskäytännöistä .	14
2.4	Aiheen rajaaminen.....	15
3	LAINSÄÄDÄNTÖ JA OHJEISTUKSET	17
3.1	Lainsäädännöllinen tausta	17
3.1.1	Pelastuslain mukaiset yleiset velvollisuudet	17
3.1.2	Vaitiolo velvollisuudet ja yksityisyydensuoja.....	18
3.1.3	Viranomaisten yhteistoiminta- ja ilmoitusvelvollisuus	20
3.1.4	Pelastuslain 379/2011 42 § ilmoituksien käsittely pelastuslaitoksilla.....	22
3.2	Valtakunnalliset ohjeistukset.....	25
4	TUTKIMUKSET	27
4.1	Kyselytutkimus Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille	27
4.1.1	Toteuttaminen.....	27
4.1.2	Tulokset ja niiden analysointi.....	29
4.1.3	Yhteenveto	37
4.2	Tuottamukselliset tulipalot -hankkeen kyselytutkimus	37
5	KOULUTUSMATERIAALIN TUOTTAMINEN	40
5.1	Tekoprosessi.....	40
5.2	Kirjallisuuskatsaus.....	41
5.3	Selvitykset ja johtopäätökset.....	43
5.4	Asiantuntijoiden haastattelut ja ohjauskokoukset	44

6	KOULUTUSMATERIAALI.....	46
6.1	Koulutusmateriaalin sisältö.....	46
6.2	Koulutusmateriaaliin tuotettu aineisto.....	51
6.3	Koulutusmateriaalin konkreettinen hyödyntäminen.....	51
7	POHDINTA.....	54
7.1	Koulutusmateriaalin arviointi.....	54
7.2	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	55
7.3	Oppiminen.....	56
7.4	Omaa pohdintaa.....	57
	LÄHTEET	59
	LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Suomessa on lainsäädännöllisesti hyvin vahva yksityisyydensuoja, minkä vuoksi muiden viranomaisten toimintaa ohjaavien lakien vaitiolovelvollisuuspykälät ovat ennen pelastuslain 379/2011 säätämistä estäneet muita viranomaisia ilmoittamasta havaitsemistaan palonvaaroista ja muista onnettomuusriskeistä pelastusviranomaiselle. Kansalliset strategiat puhuvat arjen turvallisuuden parantamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön lisäämisen puolesta, joten pelastuslain uusimisen yhteydessä vuonna 2011 pelastuslakiin luotiin 42 § ”Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä”. Se määrää viranomaisille ja muiden julkisyhteisöiden toimijoiden työntekijöille ilmoitusvelvollisuuden salassapitosäännösten estämättä havaitsemistaan ilmeisistä palonvaaroista ja muista onnettomuusriskeistä.

Edellä mainittu pelastuslain 42 § on ollut voimassa jo kuusi vuotta, mutta sen olemassaoloa ei tunnuta tiedostettavan kaikilla pelastuslaitoksilla eikä etenkin ilmoitusvelvollisten keskuudessa tarpeeksi kattavasti vielääkään. Aiheesta on tehnyt aiemmin Kari Kummunsalo (2014) opinnäytetyönä ohjeen Varsinais-Suomen pelastuslaitokselle. Tiina Kielinen (2013) tutki omassa opinnäytetyössään kotonaan asuvien erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden paloturvallisuutta ja viranomaisyhteistyötä heidän turvallisuutensa parantamiseksi. Tiina Kielisen työn tuloksina oli muun muassa, että pelastuslaitoksen täytyy antaa koulutusta ilmoitusvelvollisuudesta sen piiriin kuuluville henkilöille ja ilmeisen palonvaaran ilmoitusraja täytyy määritellä. Pirkanmaan pelastuslaitoksella oli tunnistettu tarve saada aiheesta koulutusmateriaalia, jonka avulla voidaan kouluttaa ensihoidon henkilöstöään sekä muita yhteistyöviranomaisia ja kolmannen sektorin toimijoita havaitsemaan palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä työtehtävien yhteydessä. Näin ollen palotarkastusinsinööri Tytti Oksanen tarjosi meille, Kylälammelle ja Uurasmaalle, mahdollisuutta toteuttaa aiheesta opinnäytetyö Pirkanmaan pelastuslaitoksen tilaamana.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena teemme Pirkanmaan pelastuslaitokselle PowerPoint-muodossa olevan koulutusmateriaalin kouluttajan taustamateriaaliksi (LIITE 1) sekä taskuoppaan (LIITE 2) jaettavaksi pelastuslaitoksen ensihoitajille ja muille ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluville yhteistyöviranomaisille sekä kolmannen sektorin toimijoille, joita ilmoitusvelvollisuus

koskee. Tuottamassamme koulutusmateriaalissa on pyritty antamaan ohjeita, kuinka tunnistaa palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä, arvioida ilmoituskynnyksen ylittymistä sekä antaa valmiuksia opastaa asukasta poistamaan havaittuja palonvaaroja ja onnettomuusriskejä sekä estää niitä jo ennalta ehkäisevästi. Koulutusmateriaalia tuottaessamme jouduimme ottamaan kantaa ilmoituskynnyksen ylittävien palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien määrittämiseen, koska sitä ei ole lainsäädännöllisesti eikä valtakunnallisin ohjein määritelty.

Tavoitteenamme on ollut tuottaa sisällöllisesti laadukas ja helposti ymmärrettävä koulutusmateriaali, jonka avulla pystytään kouluttamaan alkuvaiheessa Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoidon sekä yhteistyöviranomaisten henkilöstöä. Koulutusmateriaalin avulla 42 §:n sanoma voidaan jalkauttaa kentällä toimiville työntekijöille ja vastata näin Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa (2012) pelastustoimelle asetettuun tavoitteeseen parantaa asumisen turvallisuutta.

Opinnäytetyön raporttiosiossa käsittelemme pelastuslain 42 § sisältämiä asioita myös muiden siihen vaikuttavien lakien näkökulmasta ja näin ollen selvennämme lukijalle ilmoitusvelvollisuuden lainsäädännöllistä taustaa. Olemme raportissa tehneet myös pintapuolisen katsauksen lainsäädäntöön, joka ohjaa pelastusviranomaisten saamien 42 § mukaisten ilmoitusten käsittelyä, jotta lukija ymmärtää, kuinka ilmoitusvelvollisuuteen liittyvä prosessi lainsäädännöllisestä näkökulmasta toimii. Työn taustoittamiseksi olemme opinnäytetyöraporttiin koonneet kansallisista strategioista pelastustoimeen kohdistuvat tavoitteet arjen ja erityisesti asumisen turvallisuuden parantamiseksi. Määrällisesti suurin osa ilmoitusvelvollisista henkilöistä työskentelee terveydenhuoltoalalla, joten on luonnollista taustoittaa työtämme myös Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen vuosina 2013 ja 2015 tekemillä turvallisuuskartoitusten tuloksilla.

Opinnäytetyömme yhtenä osana on kyselytutkimus Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille, jossa selvitämme heidän tietämystään, mielipiteitään ja koulutustasoaan pelastuslain 42 § mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajat valikoituivat kyselytutkimuksen kohderyhmäksi, koska he kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin sekä kohtaavat työtehtäviensä yhteydessä tässä opinnäytetyössä käsiteltäviä palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä. Pelastuslaitoksen ensihoitajat olivat otollinen kohderyhmä myös, koska he edustavat

opinnäytetyön tilaajan henkilöstöä, näin saamme selvitettyä opinnäytetyön yhteydessä taustatietoja, joita voimme käyttää ensihoitajille suunnatun koulutusmateriaalimme johdanto-osiossa. Lisäksi kyselytutkimuksen vastaajat edustavat useaa eri koulutus- ja työkokemustaustaa, joten vastauksia saadaan kattavasti erilaisilta henkilöiltä. Tutkimuksessa selvitetään myös, kokevatko he tarvitsevansa lisäkoulutusta kyseiseen aiheeseen ja millaisen ilmoituskanavan he kokisivat käytännöllisimmäksi tavaksi ilmoittaa havaituista palonvaaroista ja muista onnettomuusriskeistä. Opinnäytetyöprosessin aikana meille tarjoutui mahdollisuus osallistua "Tuottamukselliset tulipalot" -hankkeen valtakunnalliseen kyselytutkimukseen, jossa selvitettiin kaikilta pelastuslaitoksilta heidän käytänteitään pelastuslain 41 ja 42 § asioista.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Pirkanmaan pelastuslaitoksen tarve

Pirkanmaan pelastuslaitoksen toiminta pohjautuu alueen voimassa olevaan palvelutasopäätökseen, joka on otettu käyttöön vuonna 2014 ja joka on voimassa vuoden 2017 loppuun asti. Palvelutasopäätöksessä todetaan pelastuslaitoksen tehtäviin kuuluvaksi muun muassa onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja valvontatoiminta. Palvelutasopäätöksessä todetaan myös, että yksi Pirkanmaan pelastuslaitoksen visioista ja strategisen ajattelun ytimistä on sille lakisääteisestikin kuuluva onnettomuuksien ennaltaehkäisy. (Pirkanmaan pelastuslaitos 2014.)

Pelastuslaitos pyrkii vastaamaan palvelutasopäätöksessä asetettuihin tavoitteisiin muun muassa siten, että tulipaloja ja muita onnettomuusriskejä estetään tapahtumasta valistuksen, koulutuksen, suunnittelun ja valvonnan keinoin. Onnettomuuksien ehkäisytoiminnan kehittämisestä palvelutasossa todetaan, että kehittämisessä huomioidaan omien toimintamallien kehittäminen, resurssien ja osaamisen kohdentaminen sekä kolmannen sektorin ja viranomaisyhteistyön kehittäminen. Palvelutason kehittämissuunnitelmassa todetaan myös, että pelastuslaitoksen toiminnan kehittämisessä huomioidaan erityisesti iäkkäiden tai toimintakyvyltään muutoin alentuneiden asumisen paloturvallisuuden parantaminen, jossa tärkeä rooli on yhteistyö kuntien sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. (Pirkanmaan pelastuslaitos 2014.)

Pirkanmaan pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa (2016) puolestaan määritellään tarkemmin onnettomuuksien ennaltaehkäisyn yksikön toimintaa ja tavoitteita. Valvontasuunnitelma perustuu alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Valvontasuunnitelman avulla pyritään valvonnan kohdentamiseen aiempaa paremmin huomioiden alueen riskit ja erityiset valvontatarpeet sekä pyrkien vapauttamaan resursseja yhteistyötahojen ja muiden viranomaisten ohjaukseen. (Pirkanmaan pelastuslaitos 2016.)

Valvontasuunnitelmassa todetaan, että asuin- ja vapaa-ajanrakennuksien valvonnan keskeinen tavoite on palokuolemien vähentäminen ja asumisen paloturvallisuuden

lisääminen. Pientalojen valvonta perustuu pääasiassa omavalvontaan, ja vapaa-ajan asuntojen osalta ollaan myös siirtymässä omavalvontaan. Omavalvonnassa kohteelle lähetetään ohjeistusta omatoimisen valvonnan toteuttamiseen ja kohteen edustaja palauttaa lomakkeen tekemistään havainnoista pelastuslaitoksille. Palautettujen lomakkeiden arvioinnin perusteella päätetään mahdollisesta kohteen jälkivalvontatarpeesta. Niihin kohteisiin, joista ei ole palautettu omavalvontalomaketta, tehdään perinteinen palotarkastus. Tarvittaessa pelastuslaitos tekee myös pistokoeluonteisia tarkastuksia. Asuinrakennuksien valvonnassa noudatetaan palvelutasopäätöksen mukaista enintään 60 kuukauden valvontaväliä. (Pirkanmaan pelastuslaitos 2016.)

Omavalvonnassa mahdollisten palonvaarojen tai muiden onnettomuusriskien havaitseminen ja tunnistaminen ovat kohteen edustajan tietotaidon, ymmärryskyvyn ja omavalvontalomakkeen yhteydessä olevan ohjeistuksen varassa. Omavalvonnassa on mahdollisuus siihen, että kaikkia palonvaaroja tai onnettomuusriskejä ei havainnoida, tunnisteta tai niistä ei haluta ilmoittaa pelastusviranomaiselle. Asuinrakennuksien osalta on myös hyvä muistaa, ettei valvontatoiminta ulotu rakennuksien tai kiinteistöjen yksittäisiin huoneistoihin, ellei sille ole erillistä syytä tai ellei kyseessä ole pistokoeluonteinen tarkastus.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa (2016) todetaan, että pelastuslaitos tekee yhteistyötä muiden viranomaisten ja tahojen kanssa valvontatoiminnassa. Valvontasuunnitelmassa yhteistyötahoiksi mainitaan muun muassa pelastuslain 379/2011 42 § 2. momentin mukaisesti esimerkiksi kuntien sosiaali- ja terveystoimet sekä poliisi. Lisäksi valvontasuunnitelmassa on esitelty laajemmin muitakin Pirkanmaan alueella toimivia yhteistyötahoja. Pelastuslain 42 § mukaan viranomainen on velvollinen ilmoittamaan virkatehtäviensä yhteydessä tai muuten havaitsemastaan ilmeisestä palonvaarasta tai muusta onnettomuusriskistä alueen pelastusviranomaiselle. Pelastuslain 42 § esitellään tarkemmin myöhemmin tässä opinnäytetyössä.

Vuonna 2016 Pirkanmaan pelastuslaitoksella oli tunnistettu tarve kehittää prosessia ja ohjeistusta siitä, kuinka pelastuslaitoksessa toimitaan ilmeisten palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien ilmoitusten kanssa. Pirkanmaan pelastuslaitoksella oli jo käytössä sähköinen ilmoituskanava, jonka kautta pelastuslaitoksen asumisen

turvallisuuden tiimi vastaanotti ilmoituksia ilmeisistä palonvaaroista ja muista onnettomuusuhista. Keskeinen ongelma oli se, että pelastuslain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta ei ollut olemassa ohjeistusta, prosessikaaviota tai koulutusmateriaalia. Pelastuslaitoksen alueella ei myöskään ollut järjestetty yhteneväisiä koulutustilaisuuksia ilmoitusvelvollisuudesta. Pelastuslaitoksella olikin siis tarve saada tuotettua prosessikaavio, koulutusmateriaali ja ohjeistus siitä, kuinka sen alueella tulee toimia pelastuslain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden kanssa ja mitkä ovat niitä asioita, jotka pelastuslaitoksessa koetaan ilmeisimmiksi palonvaaroiksi ja muiksi onnettomuusuhiksi.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen tunnistaman tarpeen pohjalta palotarkastusinsinööri Tytti Oksanen tarjosi meille, Lassi Kylälammelle ja Severi Uurasmaalle, mahdollisuutta lähteä tuottamaan koulutusmateriaalia ja ohjeistusta ilmoitusvelvollisuudesta. Pelastuslaitos tuottaisi omatoimisesti aiheeseen liittyvän prosessikaavion, mutta muun materiaalin tuottamisesta vastaisivat Kylälammi ja Uurasmaa. Koulutusmateriaalin tuottaminen olisi osa Kylälammen ja Uurasmaan palopäällystötutkinnon opinnäytetyötä siten, että pelastuslaitos olisi kuitenkin vahvasti mukana ohjaamassa tuotettavan koulutusmateriaalin sisältöä. Materiaalin pääsisältönä on ilmeisten palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistaminen, mutta se sisältää myös ohjeistuksen siitä, kuinka havaituista vaaroista ja uhista ilmoitetaan Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueella. Näiden lähtökohtien pohjalta syntyi sopimus siitä, että tuotamme Pirkanmaan pelastuslaitokselle PowerPoint-materiaalin kouluttajan tausta-aineistoksi sekä opasmuotoisen koulutusmateriaalin jaettavaksi ensihoitajille ja muille yhteistyöviranomaisille.

2.2 Kansalliset strategiat

Valtioneuvoston vuonna 2012 tekemänä periaatepäätöksenä julkaistu sisäisen turvallisuuden ohjelma ”Turvallisempi huomina” määrittelee, kuinka sisäistä turvallisuutta parannetaan Suomessa ja mihin haasteisiin meidän yhteiskuntana tulee erityisesti vastata. Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan yhteiskunnan olotilaa, jossa väestö voi elää vapaasti kansalaisyhteisyydestään nauttien ilman pelkoa rikollisuudesta, häiriötilanteista, onnettomuuksista taikka muista turvattomuuden tuntua aiheuttavista ilmiöistä. Turvallisempi huomina on kolmas sisäisen turvallisuuden ohjelma, joka

Suomessa on laadittu, ja sen tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa. (Sisäministeriö 2012.)

Opinnäytetyönämme tuottama koulutusmateriaali auttaa vastaamaan sisäisen turvallisuuden ohjelman osatavoitteena olevaan arjen turvallisuuden parantamiseen. Syrjäytyminen on kasvava ongelma Suomessa. Se tuo mukanaan turvallisuusongelmia kuten esimerkiksi syrjäytyneiden henkilöiden päihdeongelmat. Päihdeongelmista kärsivien on todettu olevan erityisen alttiita onnettomuuksille. Onnettomuuksia sattuu kotona, jonka paloturvallisuustaso on heikentynyt. Arjen turvallisuuden parantamiseen kuuluu myös iäkkäiden turvallisuuden varmistaminen tilanteessa, jossa yhä enemmän ikääntyviä ihmisiä asuu kotona. Yleisimmät heille tapahtuvat tapaturmat ovat kaatumisia ja putoamisia matalalta, mutta toimintakyvyn heikettyä mukana ovat myös enenevässä määrin paloturvallisuuteen liittyvät riskitekijät. Palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä pyritään ehkäisemään myös kehittämällä erilaisen turvallisuuskulttuurin oppineille maahanmuuttajille turvallisuuskoulutusmateriaalia heidän omalla kielellään. (Sisäministeriö 2012.)

Uusi sisäisen turvallisuuden strategia valmistui lokakuussa 2017 opinnäytetyöprosessimme ollessa loppusuoralla. Strategian valmistelun pohjaksi valtioneuvosto teki vuonna 2016 selonteon sisäisestä turvallisuudesta. Siinä on selvitetty sisäisen turvallisuuden nykytilannetta Suomessa, tulevaisuuden haasteita ja uhkia sekä tarkasteltu edellisen sisäisen turvallisuuden ohjelman toimien vaikuttavuutta. Selonteon mukaan pelastustoimen tulee tiivistää yhteistyötä entisestään muiden toimijoiden kanssa, joten voidaan todeta, että pelastuslain 42 § ilmoitusvelvollisuus ja siihen liittyvä koulutus kuuluu juuri tähän. (Sisäministeriö 2016b; Sisäministeriö 2017b.)

Sisäministeriön lokakuussa 2017 julkaisema ”Hyvä elämä – Turvallinen arki”, Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta ei tuo uusia linjauksia opinnäytetyömme aihealueen rajaukseen kuuluviin asioihin. Sen alkusanoissa kuitenkin painotetaan, ettei sen tarkoituksena ole kumota aiempia sisäiseen turvallisuuteen liittyviä päätöksiä ja linjauksia, vaan täydentää niitä tarvittavin osin. (Sisäministeriö 2017a, 3 ja 6.)

Ikääntyneiden ihmisten turvallisuuden parantamiseksi on laadittu vuonna 2011 toimintaohjelma ”Turvallinen elämä ikääntyneille”, jossa nostetaan esille kotona asuvien ikääntyneiden paloturvallisuuden parantaminen. Yhtenä parantamista vaativana asiana on havaittu olevan viranomaisten välisessä tiedonkulussa olevat ongelmat, jotka johtuvat muun muassa Suomessa olevasta hyvin vahvasta yksityisyydensuojasta. Näiden ongelmien yhdeksi ratkaisuksi on säädetty opinnäytetyössämme käsiteltävä pelastuslain 42 §. Toimintaohjelman suosituksissa on myös sellaisen tarkistuslistan luominen, jonka avulla ikääntyneen kotona käyvä viranomainen tai muu palveluntuottaja voi tarkistaa asunnon keskeiset turvallisuusasiat. Tarkistuslistaa työstää parhaillaan opinnäytetyönään palopäällystöopiskelija Outi Salo osana pelastuslaitosten kumppanuusverkoston hanketta ”Ikäihmisten kotona asumisen turvallisuus”. Hankkeen on tarkoitus esitellä työnsä tulos vuoden 2017 loppuun mennessä. (Sisäministeriö 2011.)

”Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi – Pelastustoimen strategia vuoteen 2025” on sisäministeriön yhteistyössä pelastustoimen kanssa laatima strategia pelastustoimelle, jonka lähtökohdat löytyvät hallitusohjelmasta ja sisäisen turvallisuuden selonteosta. Tässä strategiassa on määritelty tarkemmin keinoja, joilla pelastustoimi toteuttaa osaltaan sille hallitusohjelmassa, sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ja sisäisen turvallisuuden selonteossa annettuja tehtäviä sekä tavoitteita. Pelastustoimen toiminta-ajatuksena on parantaa turvallisuutta kaikissa oloissa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa erilaisin toimenpitein, esimerkiksi vähentämällä onnettomuuksia. Suurimpina haasteina mainitaan toimintaympäristön muutos, joka on seurausta muun muassa väestörakenteen muutoksesta, syrjäytymisestä ja sen lieveilmiöistä sekä ikääntyvien ihmisten turvallisuuden takaamisen haasteista. Maahanmuuton seurauksen Suomeen on saapunut hyvinkin erilaisia turvallisuuskulttuureita omaksuneita ihmisiä, joille on tärkeä opettaa suomalainen turvallisuuskulttuuri. Lisäksi jo aiemmin mainitut syrjäytymisen ja ikääntyneiden kodin turvallisuuden haasteet on myös huomioitu tässä strategiassa. (Sisäministeriö 2016a.)

Pelastustoimen kansallisista tavoitteista mainittakoon tässä yhteydessä ne, jotka liittyvät käsittelemämme 42 § mukaisen ilmoitusvelvollisuuden asioihin. Ensimmäiseksi tavoitteeksi asetettu ”Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä” sisältää onnettomuusriskien tunnistamisen ja niistä pelastusviranomaiselle ilmoittamisen. Pelastusviranomaiset

eivät pysty työssään tavoittamaan kaikkia kohteita, joissa esiintyy ilmeisiä palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä, joten kouluttamalla yhteistyöviranomaisia ja kolmannen sektorin toimijoita tunnistamaan havaitsemiaan riskejä saa pelastustoimi arvokasta apua onnettomuuksien vähentämiseksi tehtävään riskienhallinta- ja valvontatyöhön. Kolmas tavoite "Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani" sekä viides tavoite "Jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta sekä ympäröivästä turvallisuudesta" asettavat osaltaan sen vaatimuksen, että pelastustoimi tarjoaa oma-aloitteisesti koulutusta ja valistusta yhteistyötoimijoilleen sekä kaikille kansalaisille. On myös tärkeä, että kaikkien kansalaisten on helppo lähestyä pelastustoimessa työskenteleviä ilman viranomaispelkoa. (Sisäministeriö 2016a.)

2.3 Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tekemät selvitykset turvallisuuskäytännöistä

Pelastustoimen ulkopuolista tahoista muun muassa Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos on toteuttanut vuonna 2013 ja 2015 turvallisuuskyselyt laitos-, asumispalvelu- sekä kotipalveluja tarjoavien yksiköiden turvallisuuskäytännöistä. Alkuperäisen vuonna 2013 tehdyn kyselytutkimuksen laatimisessa on ollut apuna sisäasiainministeriön pelastusosasto, lisäksi hanke on saanut rahoitusta Palosuojelurahastolta. Kyselyssä selvitettiin muuan muassa turvallisuuskäytäntöjä eli esimerkiksi paloturvallisuusriskien seuranta ja kirjaamista, yhteydenpitoa pelastusviranomaisiin sekä yleistä asennetta turvallisuusasioihin niin henkilökohtaisella tasolla kuin työyhteisötasollakin. Kyselyssä selvitettiin myös hoitoalan työntekijöiden tuntemus pelastuslain 379/2011 42 § mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Kyselyn uusi Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos vuonna 2015 samoilla kysymyksillä kuin alkuperäinen kysely, jotta pystyttiin selvittämään, kuinka turvallisuusasioissa on kehitytty ja mitkä ovat kehityskohteet, joihin tulee panostaa. (Grönfors ym. 2013; Grönfors ym. 2015.)

Ensimmäisen eli vuonna 2013 tehdyn kyselytutkimuksen tuloksena havaittiin, että kotipalveluiden osalta paloturvallisuusriskejä seurasivat 79 % ja tapaturmavaaroja 84 % kotipalveluja tuottavista palveluntarjoajista. Kotipalvelujen esimiehistä palo- ja poistumisturvallisuusriskejä oli havainnut itse 50 % vastaajista ja 40 % oli saanut niitä tietoonsa työntekijöidensä kautta. Suurin osa vastaajista oli ollut johonkin tahoon yhteydessä havaitsemistaan palo- ja poistumisturvallisuuteen liittyvistä ongelmista.

Pelastuslaitokseen oli ollut yhteydessä 54 % kunnallisen palveluntarjoajan ja 31 % yksityisen palveluntarjoajan työntekijöistä, jotka olivat näitä ongelmia havainneet työssään. Kaikista hoitoalan työntekijöistä kunnallisella palveluntarjoajilla työskentelevistä 57 % oli tietoisia pelastuslain 42 § mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Yksityisillä palveluntarjoajilla työskentelevillä vastaava luku oli 62 %. (Grönfors ym. 2013.)

Vuoden 2015 kyselyn osalta tulokset olivat pääpiirteittäin hyvinkin samanlaiset kuin aiemmassakin kyselyssä. Tuloksia ei voitu vertailla täysin keskenään, koska tutkimusjoukko oli eri otannalla valittu. Yhteydenpitoa pelastuslaitokseen oli hieman kehitetty, sillä 56% kunnallisella palveluntarjoajalla ja 37% yksityisellä palveluntarjoajalla työskennelleistä kertoi olleensa yhteydessä pelastuslaitokseen havaitsemistaan paloturvallisuusongelmista. Pelastuslain 42 § tuntemus oli parantunut huomattavasti parin vuoden aikana, mutta se ei ole vielä lähellekään tavoitetasoa. Kunnallisen palveluntarjoajan työntekijöistä 76 % ja yksityisen palveluntarjoajan työntekijöistä 66 % tiesi ilmoitusvelvollisuudesta. (Grönfors ym. 2015.)

2.4 Aiheen rajaaminen

Pirkanmaan pelastuslaitoksen esittämän opinnäytetyön aiheen jälkeen kävimme syksyllä 2016 keskusteluja Pelastusopiston opettajien Jani Jämsän ja Ismo Kärkkäisen kanssa työn ohjaamisesta ja aiheen varaamisesta. Aiheen varaamisen yhteydessä suunnittelimme ja rajasimme aihetta tarkemmin, koska pelastuslain 42 §:ään liittyvistä asioista tulee helposti hyvinkin laaja aihealue. Pirkanmaan pelastuslaitoksen pyynnön mukaisesti aihe rajattiin koulutusmateriaalin tuottamiseen pelastuslain 42 § mukaisten palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistamisesta, arvioimisesta sekä niiden sähköisen ilmoituskanavan lomakkeen kehittämisestä. Koulutusmateriaalissa otetaan kantaa ilmoituskynnyksen täyttymiseen sekä annetaan ohjeita, kuinka neuvoa asiakasta tilanteissa, joissa ilmoituskynnyksen ei vielä katsota ylittyvän. Opinnäytetyösopimuksen kirjoitushetkellä koulutusmateriaalin sisällysluetteloon ei vielä otettu kantaa, koska sitä hiotaan yhteistyössä työn tilanneen Pirkanmaan pelastuslaitoksen edustajien kanssa.

Opinnäytetyömme toiminnallisena osuutena tuotettavan koulutusmateriaalin sisällöllinen osuus sovittiin tarkemmin 16.12.2016 Tampereella pidetyssä

aloituspalaverissa. Koulutusmateriaali keskittyy asumisen turvallisuuteen liittyviin palonvaaroihin ja muihin onnettomuusriskeihin, joita ilmoitusvelvollisuuden säätämällä on nimenomaisesti haluttu vähentää. Työssämme ei oteta kantaa esimerkiksi julkisten tilojen ja teollisuuden palonvaaroihin tai muihin onnettomuusriskeihin. Kyseisessä palaverissa ilmeni myös, että Pirkanmaan pelastuslaitos ehti aloittaa jo sähköisen ilmoituskanavan lomakkeen kehittämistyön itse, joten sen kehittäminen jäi pois työstämme.

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa käytyjen keskustelujen yhteydessä tuli esiin Suomen Palopäällystöliiton tarve saman aihepiirin työlle, joten ennen aiheen lopullista rajausta kävimme keskustelua myös koulutuspäällikkö Petri Lindhin kanssa mahdollisesta yhteistyöstä. Palopäällystöliiton suunnittelema opas ilmoitusvelvollisuudesta ei kuitenkaan suoranaisesti vastannut Pirkanmaan pelastuslaitoksen tarvetta koulutusmateriaaliin nimenomaan palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistamisesta sekä ilmoituskynnyksen arvioimisesta.

3 LAINSÄÄDÄNTÖ JA OHJEISTUKSET

3.1 Lainsäädännöllinen tausta

Vuonna 2011 säädettiin pelastuslaki 379/2011, jonka 42 § myötä viranomaisten sekä muiden julkisyhteisöisten toimijoiden välistä yhteistyötä onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi saatiin parannettua ja tiedon kulku onnettomuusriskikohteista pelastusviranomaisille mahdollistettua. Tässä kappaleessa kerromme 42 § mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta, sen merkityksestä ja taustoista lakien sekä ohjeistuksien näkökulmasta. Kappaleen lukemisen jälkeen lukijalla tulisi olla kokonaisvaltainen kuva siitä, mistä 42 §:ssä on kysymys, mitkä muut lait sekä ohjeet liittyvät 42 §:ään ja sen konkreettiseen soveltamiseen. Lisäksi lainsäädännön taustoituksessa haluamme tuoda esille osan pelastuslain 2. luvun määrittämistä yleisistä velvollisuuksista, jotka oleellisesti liittyvät tuottamamme koulutusmateriaalin sisältöön.

3.1.1 Pelastuslain mukaiset yleiset velvollisuudet

Ennen kuin perehdymme pelastuslain 42 §:ään, tarkastelemme pelastuslain 2. luvun yleisiä velvollisuuksia. Pelastuslain 2. luvusta oleellisesti opinnäytetyöhömme liittyviä lain kohtia ovat sen 3 ja 4 §, jotka ovat seuraavat:

Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin. (Pelastuslaki 379/2011 3 §.)

Jokaisen on oltava huolellinen tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi.

Jokaisen on mahdollisuuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä. (Pelastuslaki 379/2011 4 §)

Kuten edellä on esitelty, on jokaisella meistä velvollisuus toimia silloin, kun havaitaan tulipalon tai muun onnettomuuden uhkaavan. Lisäksi meistä jokaisen on toiminnallaan

pyrittävä siihen, ettei synny vaaraa tulipaloille tai muille onnettomuuksille. Nämä asiat ovatkin oleellisesti yhteydessä myöhemmin tarkasteltavaan pelastuslain 42 §:ään ja toimivat koulutusmateriaalin lainsäädäntöosion taustoituksena 42 § ohella.

3.1.2 Vaitiolovelvollisuudet ja yksityisyydensuoja

Suomessa on hyvin vahva yksityisyydensuoja, joka aiheutti ennen vuotta 2011 vaikeuksia onnettomuuksien ennalta ehkäisevien toimenpiteiden aikaan saamiseksi etenkin sellaisissa tilanteissa, joissa riskiryhmään kuuluva henkilö oli sosiaali- ja terveyspalveluita ohjaavien salassapitosäännösten alla. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 kieltää potilastietojen luovuttamisen kyseisessä laissa erikseen lueteltuja tilanteita lukuun ottamatta. Salassapitosäännösten rikkominen on rikoslain mukaisesti rangaistava teko, joten tarvittiin lainsäädäntö, jolla voidaan mahdollistaa pelastusviranomaiselle ilmoittaminen palonvaaroista ja muista onnettomuusuhista. Laeissa termeillä ”potilas” ja ”potilastiedot” tarkoitetaan kaikkia sosiaali- ja terveystoimen palveluiden piirissä olevia asiakkaita, kuten esimerkiksi lastensuojelun piirissä olevia, huume- ja päihdeterveydenhuollon avohoidossa olevia ja kotona asuvia vanhuksia, joilla on käytössään kotiin tuotettavia palveluja.

Potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä.

Terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka sen tehtäviä suorittava henkilö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Jos potilaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa kirjallisella suostumuksella. Sivullisella tarkoitetaan tässä laissa muita kuin asianomaisessa toimintayksikössä tai sen toimeksiannosta potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, saadaan antaa:

- 1) potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty;*

(Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 13 § 1-3 momentti)

Rangaistus 13 §:n 2 momentissa ja 3 momentin 5 kohdassa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

(Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 14 §)

Myös poliisi kohtaa omien työtehtäviensä yhteydessä asumisturvallisuutta vaarantavia palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä, joista aiheutuu vaaraa henkilöturvallisuudelle. Poliisiviranomaisten ja poliisissa työskentelevien työsopimussuhteisten työntekijöiden toimintaa ohjaa poliisilaki 872/2011, joka asettaa heille vaitiolovelvollisuuden näkemistään ja tietoonsa saamista asioista. Samainen laki antaa kuitenkin mahdollisuuden poiketa vaitiolovelvollisuudesta, mikäli jollakin toisella yhteisöllä on tehtävänsä puolesta oikeus saada salassa pidettävää tietoa.

Muutoin poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muussa laissa sekä tässä luvussa jäljempänä säädetään. Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, joka on työsopimussuhteessa poliisiin tai joka hänelle myönnettyjen poliisivaltuuksien nojalla tai muulla perusteella suorittaa poliisitehtävää. Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös palvelussuhteen poliisissa päätyttyä.

(Poliisilaki 872/2011 7. luvun 1 § 2 ja 3 momentti)

Poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on

yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

(Poliisilaki 872/2011 7. luvun 2 §)

3.1.3 Viranomaisten yhteistoiminta- ja ilmoitusvelvollisuus

Pelastuslain 379/2011 6. luku käsittelee viranomaisten yhteistoimintaa ja -työtä pelastustoimen tehtävissä. Usein kuvitellaan, että pelastustoimen tehtävistä puhuttaessa tarkoitetaan ainoastaan jo tapahtuneiden onnettomuuksien jälkeisiä tehtäviä toimenpiteitä. Nämä onnettomuuden jälkeiset toimenpiteet ovat pelastustoimintaan kuuluvia tehtäviä, mutta pelastustoimen tehtäviin kuuluu pelastuslain 27 § mukaisesti:

1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;

2) pelastustoimen valvontatehtävistä;

3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;

4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

(Pelastuslaki 379/2011 27 §)

Onnettomuuksien ennalta ehkäisemiseksi viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden on syytä tehdä tiivistä yhteistyötä. Palo- ja henkilöturvallisuuden kannalta riskialttiissa kohteissa asioivat myös usein muut viranomaiset omien työtehtäviensä puolesta. Jotta heillä on mahdollisuus ilmoittaa pelastusviranomaisella havainnoistaan, säädettiin pelastuslain 42 §, joka velvoittaa viranomaiset sekä muut julkisoikeudelliset toimijat ilmoittamaan havaitsemistaan ilmeisistä palonvaaroista ja muista onnettomuusriskeistä pelastusviranomaiselle.

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella

olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäynnösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.

(Pelastuslaki 379/2011 42 §)

Pelastuslain 42 § mukaisen ilmoitusten vastaanottamisen jälkeen pelastustoimen tulee huolehtia, että käsittelee ilmoituksista saamaansa tietoa luottamuksellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Pelastustoimen palveluksessa olevia sitoo vaitiolovelvollisuus, jonka rikkomisesta voidaan tuomita rikoslain mukaisiin rangaistuksiin. Pelastuslaki antaa pelastuslaitoksille oikeuden ylläpitää valvontarekisteriä, johon saa tallentaa valvontatehtävien suorittamiseksi tarvittavia tietoja kuten esimerkiksi 42 § ilmoituksessa ilmoitettuja henkilötietoja.

Tämän lain 78 §:n mukaista rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää ja 84 §:n mukaista valmiuden tarkastamista varten pelastuslaitos saa pitää henkilörekisteriä. Rekisteriin saa tallentaa tämän lain 15, 16, 19, 21, 61, 62 ja 90 §:n mukaisia valvontaa varten saatuja tietoja. Lisäksi rekisteriin saa tallentaa tämän lain 89 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta mainitun pykälän 1 momentin 2 kohdan a—e alakohdassa tarkoitettuja tietoja. Valvontarekisteriin saa myös tallentaa tämän lain 80 §:n 4 momentissa tarkoitettuja palotarkastuksessa pidettävään pöytäkirjaan merkityt tiedot sekä 84 §:n mukaisessa valmiuden tarkastamisessa saadut tiedot varautumisjärjestelyistä.

Valvontarekisterissä olevat tiedot on tarkastettava ja tarpeettomat tiedot poistettava tarkastuksen yhteydessä määrävälelin, kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua edellisen merkinnän tekemisestä. (Pelastuslaki 379/2011 93 §)

Pelastustoimen palveluksessa oleva tai pelastustoimintaan osallistuva sekä tämän lain 107 §:ssä tarkoitettu tutkintalautakunnan jäsen ja asiantuntija eivät saa pelastustoimeen kuulumattomalla tavalla käyttää hyödykseen eivätkä luvatta ilmaista muille tässä tehtävässään tietoon saamaansa seikkaa, jos siitä on laissa säädetty salassapitovelvollisuus taikka jos se koskee yksityistä liike- tai ammattisalaisuutta, taloudellista asemaa, henkilökohtaisia olosuhteita tai terveydentilaa.

Salassa pidettävän tiedon ilmaisemisesta viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle toimielimelle säädetään lailla. Vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaista tietoa, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi.

Rangaistus tässä pykälässä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan.

(Pelastuslaki 379/2011 86 §)

3.1.4 Pelastuslain 379/2011 42 § ilmoitusten käsittely pelastuslaitoksilla

Opinnäytetyömme ei ota kantaa 42 § mukaisien ilmoitusten käsittelystä pelastuslaitoksilla, mutta työn taustoittamiseksi esittelemme tässä asiaan liittyvät tärkeimmät lainalaisuudet. Henkilön, joka työssään on ilmoitusvelvollinen ja mahdollisesti joutuu työskentelemään ilmoituksen kohteena olevan henkilön kanssa ilmoituksen teon jälkeen, on hyvä tuntea nämä lakien pääkohdat. Esille on noussut myös huoli siitä, saako henkilö, josta on tehty ilmoitus pelastusviranomaiselle, tietoonsa ilmoituksen tekijän tiedot. Tämänkaltaisten tietojen luovuttaminen voisi hankaloittaa esimerkiksi kotihoidon työntekijöiden suhdetta hoidettavana olevaan asiakkaaseen. Kyseisestä asiasta keskusteltiin kesällä 2017 Pirkanmaan pelastuslaitoksella palotarkastusinsinööri Tytti Oksasen kanssa, ja 42 § ilmoitusten kanssa työskentelevien onkin kiinnitettävä huomiota, ettei kyseistä tietoa ilmoituksen tekijästä

luovuteta sille, johon ilmoitus kohdistuu siten, että ilmoituksen tekijän työnteko tai muu toiminta häiriintyisi tai vaarantuisi.

Pelastuslain 78§ mukaisesti pelastuslaitoksen on valvottava alueellaan pelastuslain 2. ja 3. lukujen säädöksiä noudattamista. On tärkeää, että pelastuslaitos suunnittelee ja kirjaa valvontasuunnitelmaansa toimenpiteet, kuinka 42 § mukaisia ilmoituksia käsitellään. Näiden ilmoitusten perusteella suoritettavat palotarkastukset saattavat johtaa pahimmillaan kohdehenkilöä syvästi koskettaviin ratkaisuihin, joten pelastusviranomaisen tulee olla täysin varma toimiensa lainmukaisuudesta.

Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista.

Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

(Pelastuslaki 379/2011 78 §)

Pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin, ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

Valvontasuunnitelmassa on määritettävä suoritettavat palotarkastukset ja muut valvontatoimenpiteet sekä kuvattava, miten valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan.

Valvontasuunnitelman tulee perustua alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Valvontasuunnitelma on tarkistettava vuosittain ja muutoinkin, jos tarkistamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma on toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvonnassa käytettävistä riskien arvioimisen perusteista, palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden määrittelystä sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista.

(Pelastuslaki 379/2011 79 §)

Pelastuslain mukaisesti palotarkastuksen suorittajan on oltava pelastusviranomainen, joten pelastuslaitoksissa on kiinnitettävä huomiota, että jokainen palotarkastuksia suorittava henkilö on nimetty pelastusviranomaiseksi. Pelastusviranomaisella on oikeus

palotarkastusta suorittaessaan päästä kaikkiin tarkastuksen kohteena oleviin tiloihin, joten asukas, josta on tehty ilmoitus, ei voi tarkastusta estää. Asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä kommentoida tarkastuksen kulkua ja pyytää lisätietoa tarkastuksen etenemisestä. Tarkastuksesta on tehtävä pöytäkirja, joka on toimitettava viipymättä asianosaisille. Mikäli kohteessa havaitaan turvallisuutta vaarantavia tekijöitä, on pelastusviranomaisella oikeus määrätä onnettomuuksien ehkäisemiseksi tarvittavista välttämättömistä toimenpiteistä.

Palotarkastuksia ja muita 78 §:n mukaisen valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saa suorittaa alueen pelastusviranomainen.

Palotarkastus saadaan suorittaa rakennuksessa ja rakennelmassa, niihin kuuluvissa huoneistoissa ja asunnoissa sekä muissa kohteissa. Palotarkastuksen suorittaja on päästettävä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin ja kohteisiin. Tarkastettavan kohteen edustajan on esitettävä säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt.

Kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on pyynnöstä toimitettava alueen pelastusviranomaiselle maksutta 15 §:ssä tarkoitettu pelastussuunnitelma ja mahdolliset muut sellaiset kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita alueen pelastusviranomainen tarvitsee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään. Palotarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa tulee riittävästi yksilöidä tarkastuskohde, tarkastuksen kulku, tarkastajan tekemät keskeiset havainnot, tarkastettavan kohteen edustajan esittämä selvitys sekä johtopäätökset ja niiden perustelut. Pöytäkirja on myös laadittava, jos alueen pelastusviranomainen muutoin valvonnan yhteydessä antaa 81 §:ssä tarkoitettun korjausmääräyksen tai keskeyttää välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavan toiminnan. Pöytäkirja on viipymättä annettava tiedoksi asianosaisille.

(Pelastuslaki 379/2011 80 §)

Jos alueen pelastusviranomainen valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita tässä laissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa, pelastusviranomaisen on määrättävä ne korjattaviksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, korjaamiselle tulee antaa määräaika.

Jos alueen pelastusviranomainen tämän lain mukaista valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita muussa laissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa ja arvioi puutteiden aiheuttavan vakavaa vaaraa henkilöturvallisuudelle, pelastusviranomainen voi määrätä puutteet korjattaviksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, asiasta tulee ilmoittaa asianomaiselle valvontaviranomaiselle.

Jos valvontatehtävässä tai muutoin havaittu puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran, pelastusviranomaisella on oikeus tarvittaessa heti keskeyttää toiminta ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä. Määräystä on heti noudatettava.

(Pelastuslaki 379/2011 81 §)

3.2 Valtakunnalliset ohjeistukset

Suomessa ei ole olemassa lakia, jossa olisi tarkennettu pelastuslain 42 § mukaisen ilmoitusvelvollisuuden sisältämät asiat. Myöskään asetusta tai ohjetta ei ole aiheesta olemassa, joten tätä opinnäytetyötä tehdessä jouduimme pohtimaan koulutusmateriaalin sisältämien aiheiden rajausta ja määrittämään, missä ilmoituskynnys havaituista ilmeisistä palonvaaroista tai muista onnettomuusuhista katsotaan ylittyneeksi. Pelastuslaki määrittää, että pelastustoimen valvontatehtävillä valvotaan pelastuslain 2. ja 3. luvun määräyksiä, mutta asiaa ei avata sen tarkemmin, jotta olisimme voineet suoraan määrittää ne palonvaarat ja muut onnettomuusuhat, joista tulee tehdä ilmoitus pelastusviranomaiselle.

Palotarkastustoimintaa ohjaa alueen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelmat laaditaan pelastuslaitoksittain ja niiden laatimisesta ohjeistetaan Pelastustoimen kumppanuusverkoston julkaisussa ”Ohje pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmasta”. Tämän ohjeen 6. luvussa käsitellään viranomaisten yhteistyötä, jonka otsikon alle kuuluu myös pelastuslain 42 § mukainen ilmoitusvelvollisuus. Ohjeessa selvennetään pelastusviranomaisille, että 42 § 2. momentin tavoitteena on mahdollistaa eri viranomaisille kertyvän tiedon välittäminen asiasta vastaavalle viranomaiselle asiaan reagoimiseksi. Kuten ohjeessakin todetaan, tehokas yhteistyö edellyttää yhteistyötahojen koulutusta.

Pelastuslain 42 §:n toisen pykälän tehokas soveltaminen edellyttää koulutusta ja ohjausta alueellisille ja paikallisille yhteistoimintaviranomaisille ja – tahoille.

Ohjeessa suositeltua koulutusta ei ole valtakunnallisesti ohjeistettu tarkemmin. (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2014.)

Palotarkastuksien tarkemmasta sisällöstä ainoa valtakunnallinen ohje on sisäasiainministeriön pelastusosaston vuonna 2001 antama palotarkastusohje A67. Edellä mainittu ohje perustuu jo vanhentuneeseen pelastustoimilakiin 561/1999, mutta palotarkastusohjetta käytetään silti edelleen pelastuslaitoksilla ja Pelastusopistossa yleisesti palotarkastuksia ohjaavana ohjeena. Ohjeeseen perehtyessä on helppo erottaa sieltä asiat, joiden voidaan katsoa liittyvän pelastuslain 42 § mukaisen ilmoitusvelvollisuuden alaisiin palonvaaroihin ja muihin onnettomuusriskeihin. (Sisäasiainministeriön pelastusosasto 2001.)

Palotarkastusohjeen A67 mukaisesti rakennuksien sekä niiden ympäristön tulee olla paloturvallisuutta ajatellen määräysten mukaisessa kunnossa. Rakennuksen ulkopuolisia asioita, joihin tulee kiinnittää huomiota, ovat muun muassa pelastusteiden käytettävyys ja rakennuksen osoitenumeron merkintä. Lisäksi rakennuksen ympäristön ja piha-alueen suuri palokuorma lisää tuhopolttoriskiä. Henkilöturvallisuuden kannalta tärkeintä on, että rakennuksen poistumisreitit ovat käytettävissä esteettömästi tulipalon sattuessa, sekä lisäksi tulee huolehtia palovaroittimen toimintakuntoisuudesta. Rakennuksen sisällä palonvaaroja aiheuttavat muun muassa epäjärjestys ja liian suuri palokuorma, epäkunnossa olevat sähkö- ja kaasulaitteet, tupakointi, palo-osastojen välisten seinien ja ovien epätiiveys sekä tulisijojen- ja hormien huonokuntoisuus. Palotarkastusohje painottaa myös neuvonnan ja valistuksen tärkeyttä.

"Palotarkastuksen yhteydessä annetaan myös neuvontaa ja valistusta tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseksi."

(Sisäasiainministeriön pelastusosasto, 2001.)

4 TUTKIMUKSET

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyöprosessimme aikana tehdystä tutkimustyöstä. Alkuperäisen suunnitelman mukaisesti toteutimme yhden kyselytutkimuksen Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille itsenäisesti osana opinnäytetyötämme. Meille avautui kuitenkin mahdollisuus kesällä 2017 osallistua myös isompaan Pelastusopiston tutkimusyksikön hankkeeseen, josta saamme taustatietoa koko Suomen tilanteesta pelastuslain 42 § liittyvien asioiden osalta. Vastavuoroisesti pystymme tuottamallamme koulutusmateriaalilla tukemaan tämän tutkimushankkeen seurauksena havaittuja kehitystarpeita.

4.1 Kyselytutkimus Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille

Opinnäytetyömme osana toteutimme tutkimuksen Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoidon työntekijöiden pelastuslain 42 § mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tuntemuksesta ja siitä, ovatko he saaneet koulutusta palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistamiseen. Koska saatavilla ei ollut valmista aineistoa, josta olisimme voineet asiaa tutkia, päätimme toteuttaa kyselytutkimuksen ja kerätä tietoaineiston.

Toteutimme tutkimuksen kvantitatiivisella menetelmällä eli pyrimme keräämään määrällisesti riittävän kattavan tietoaineiston. Tutkimuksemme kohteena olevien ensihoitajien perusjoukko oli kooltaan noin 100 henkilöä, joten toteutimme tutkimuksen kokonaistutkimuksena. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot (Heikkilä 2008, 18 - 19). Kokonaistutkimus oli tässä tapauksessa paras toteuttaa kyselytutkimuksena, joten laadimme kyselylomakkeen Webropol-kyselyalustalle ja lähetimme sen koko tutkimuksen perusjoukolle.

4.1.1 Toteuttaminen

Kyselytutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä tammi - helmikuussa 2017. Kysely lähetettiin koko tutkimuksen kohteena olevalle perusjoukolle eli noin sadalle Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitotehtävissä työskentelevälle henkilölle pelastuspäällikkö Matti Isotalon kautta, jonka vastuulla on Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitopalvelut. Tarvitsimme kyselytutkimukseen mahdollisimman

paljon vastauksia, joten Kylälammen tausta työyhteisössä sekä pelastuspäällikön kirjoittamat saatesanat olivat suuri apu vastausprosentin nostamisen kannalta. Kyselytutkimukseen annettiin vastausaikaa 4 viikkoa ja kahden viikon kohdalla lääkintäesimiehiä pyydettiin muistuttamaan työvuorojensa henkilöstöä kyselyyn vastaamisesta.

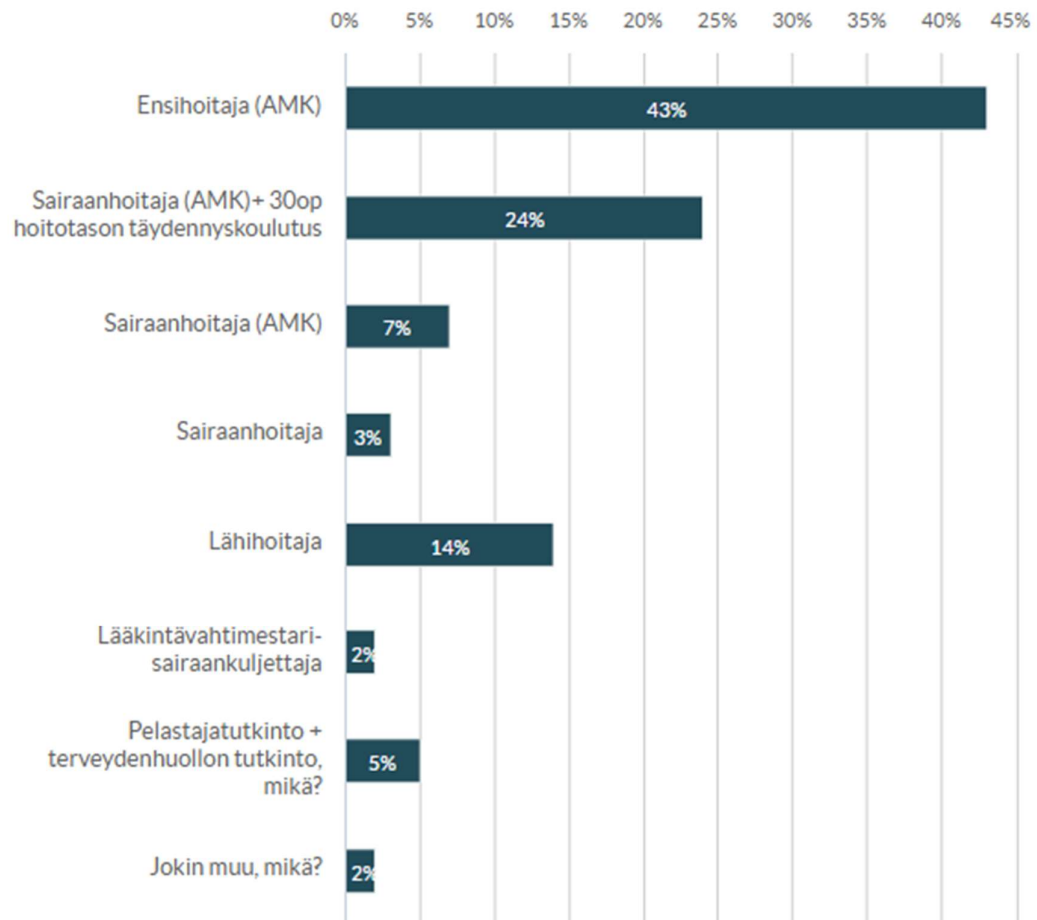
Kyselylomake (LIITE 3) koostui kahdesta osasta, joista ensimmäisen osion kolmella kysymyksellä selvitettiin vastaajan taustatietoja. Toinen osio sisälsi 11 varsinaista tutkimuskysymystä sekä vapaa sana -kentän, johon vastaajalla oli mahdollisuus kertoa kehitysehdotuksia ja mielipiteensä. Pyrimme laatimaan kyselylomakkeen vastaajan näkökulmaa ajatellen mahdollisimman lyhyeksi, helpoksi ja yksinkertaiseksi täyttää, jotta vastaukset ovat vertailukelpoisia keskenään ja vastaaja jaksaa täyttää koko kyselylomakkeen huolellisesti. Yhdessä kysymyskohdassa kysyttiin vain yhtä asiaa kerrallaan ja kysymykset pyrittiin järjestämään loogisesti eteneväksi kokonaisuudeksi. Kaikki varsinaiset kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joihin laadimme vastausvaihtoehdot niin, että jokaiselle vastaajalle löytyi mahdollisimman todenmukainen vastausvaihtoehto. Kysymyksien sanamuotoja ja vastausvaihtoehtoja pohiessamme pyrimme välttämään mihinkään tiettyyn vastaukseen johdattelua. Muutamassa tutkimuskysymyksessä käytimme myös "Joku muu, mikä?" - vastausvaihtoehtoa, jossa oli vapaasti kirjoitettava kohta lisänä. Päätimme asettaa kyselylomakkeeseen ominaisuuden, että jokaiseen kysymykseen oli myös vastattava, jotta kyselyssä pääsi siirtymään eteenpäin.

Vastauksia saimme määräaikaan mennessä 42 kappaletta, mitä voidaan pitää erittäin hyvänä määränä tällaisessa opinnäytetyön kyselytutkimuksessa, joka on suunnattu koko henkilöstölle. Vastaukset olivat pääsääntöisesti laadultaan tasavertaisia, koska jokaiseen kohtaan oli vastattava ja kysymykset olivat monivalintoja. Ainoastaan epäselvyyttä aiheuttivat neljässä kysymyksessä käytetty "Joku muu, mikä?" -vastausvaihtoehto, joihin muutama vastaaja oli valinnut tämän vaihtoehdon, mutta ei ollut tarkentanut kirjoittamalla taustatietojaan. "Vapaa sana" – kommenttikenttään saimme vastauksia ainoastaan viideltä vastaajalta, kun vastaajia kokonaisuudessaan oli 42. Tähän kohtaan olisimme toivoneet runsaasti enemmän vastauksia sekä tarkempia vastauksia myös siihen kommentoineilta.

4.1.2 Tulokset ja niiden analysointi

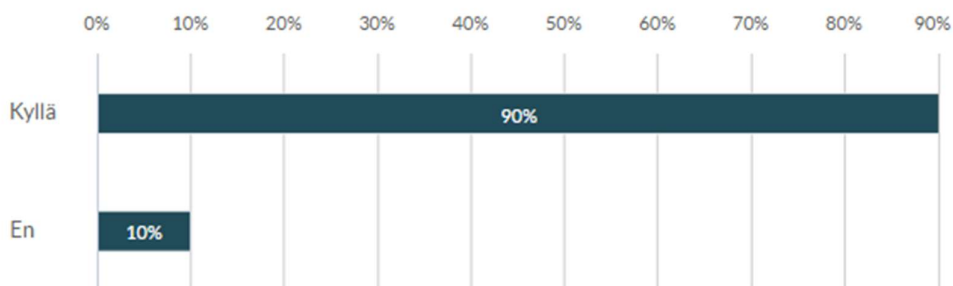
Kyselyyn vastasi yhteensä 42 Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoidossa työskentelevää henkilöä. Kolmella ensimmäisellä kysymyksellä selvitimme vastaajien taustatietoja vastausten vertailemiseksi työkokemuksen, koulutustason ja tämän hetkisen työtehtävän välillä. Vastaajista 9 oli tämän hetkiseltä ammattinimikkeeltään perustason ensihoitajia, 32 hoitotason ensihoitajia ja yksi lääkintäesimies. Työkokemusta oli yli 7 vuotta 57 %:lla vastaajista, 4 - 7 vuotta 31 %:lla vastaajista ja 0 - 3 vuotta 12 %:lla vastaajista. Kyselyyn vastanneet työskentelevät kaikki ensihoidon operatiivisissa tehtävissä ja heillä oli runsaasti työkokemusta, joten kyselyn vastauksien voidaan katsoa kuvaavan hyvin ensihoidon ammattilaisten osaamistasoa ja mielipiteitä pelastuslain 42 §:stä.

Vastaajien koulutustausta jakautui odotetusti usean eri tutkinnon välille. Kysymyksessä haettiin vastauksena vastaajan tämänhetkistä korkeinta koulutusta, joten amk-tutkinnon suorittaneilla on monella lisäksi pohjalla lähihoitajan tutkinto. Suurimpana ryhmänä oli ensihoitaja amk-tutkinnon suorittaneet, joita oli 43 % vastaajista. Lisäksi 24 % vastaajista oli suorittanut sairaanhoitaja amk-tutkinnon sekä 30 opintopisteen edestä ensihoidon täydennysopintoja. Sairaanhoitaja amk-tutkinnon ilman ensihoitoon suuntautuneita opintoja oli suorittanut 7 % vastaajista ja opistotason sairaanhoitaja-tutkinnon oli suorittanut 3 % vastaajista. Lähihoitaja ammattitutkinnon oli suorittanut 14 % vastaajista ja lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja -tutkinnon 2 %. Pelastajatutkinnon ja terveydenhuollon tutkinnon oli suorittanut 5 % vastaajista. Lisäksi yhdellä vastaajalla oli terveydenhuollon ylempi amk-tutkinto suoritettuna. Vastaajien koulutustausta on amk-tutkinto painotteinen, koska pelastuslaitoksen tuottama ensihoitopalvelu sisältää nykyisin vain hoitotason ensihoitoyksiköitä.

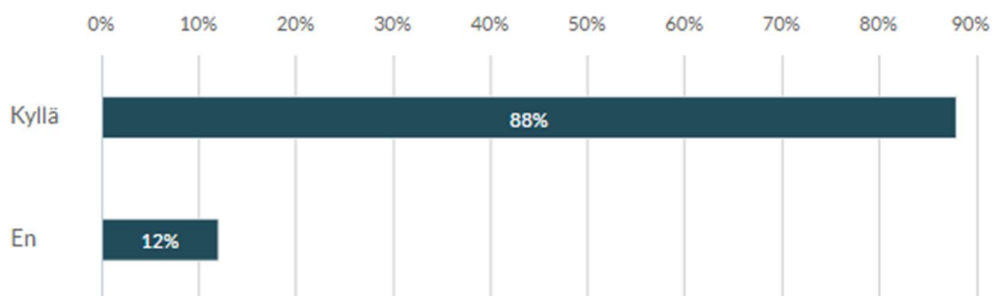
Kuva 1. Kyselytutkimukseen vastanneiden koulutustaso

Ensimmäisellä kysymyksellä selvitettiin vastaajien tietoisuutta pelastuslain 42 § mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta pelastusviranomaiselle, kun ensihoitaja havaitsee työtehtäviensä yhteydessä palonvaaran tai muun onnettomuusuhan. 90 % kaikista vastaajista oli tietoisia tästä ilmoitusvelvollisuudesta. Työkokemuksen mukaan vertailtuna parhaiten ilmoitusvelvollisuuden tiesivät 4 - 7 ja yli 7 vuotta työkokemusta hankkineet henkilöt. Molemmista vastaajaryhmistä 92 % tiesi olevansa ilmoitusvelvollisia, kun taas 0-3 vuoden työkokemuksen saaneista vain 80 % tiesi tämän. Tuloksien perusteella voidaan olettaa, että pelastuslaitoksen työntekijöillä on keskimääräistä parempi ilmoitusvelvollisuuden tuntemus, koska asia on esillä pelastuslaitoksen viestinnässä ja kahvipöytäkeskusteluissa.

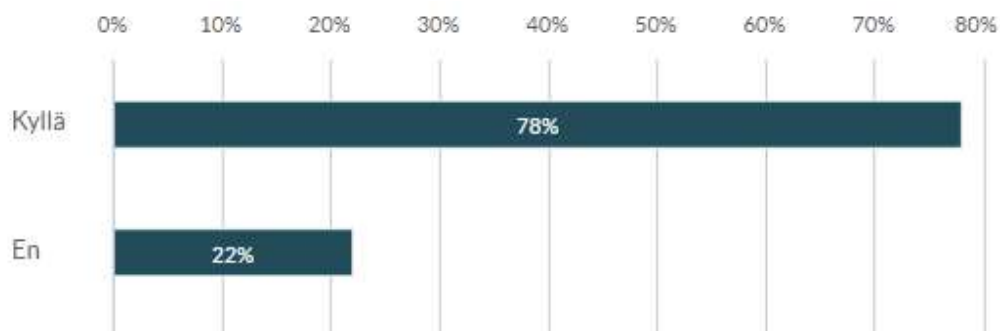
Kuva 2. Ensihoitajien tietämys 42§ mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta

Toisessa kysymyksessä selvitimme, kuinka moni vastaajista oli työtehtäviensä yhteydessä havainnut selkeitä palonvaaroja tai muita onnettomuusriskejä. Vastaajista 88 % oli havainnut näitä seikkoja. Vastaajien osalta pidempi työura nosti selkeästi havaitsemisprosenttia, sen ollessa yli 7 vuotta työssä olleilla ensihoitajilla 96 % ja 4 - 7 vuotta työssä olleilla 92 %. Sen sijaan 0 - 3 vuoden työkokemuksen hankkineilla havaitsemisprosentti oli vain 40 %.

Kuva 3. Ensihoitajien työtehtävien yhteydessä havaitsemat palovaarat ja muut onnettomuusuhat

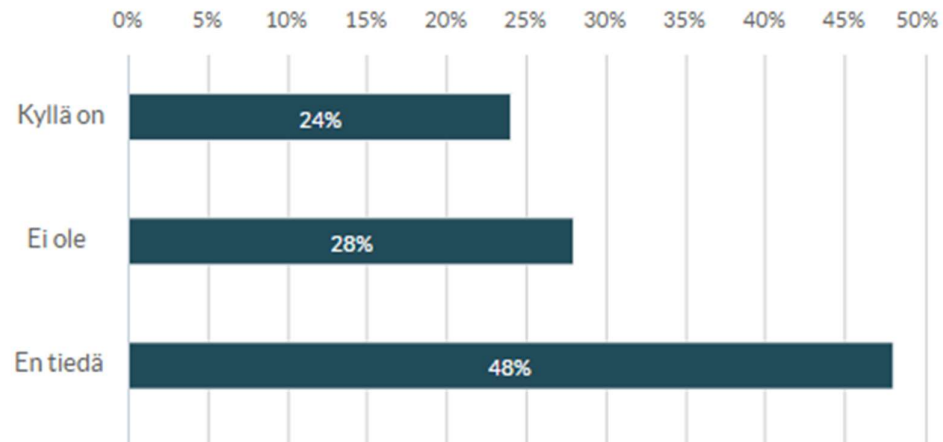
Seuraava kysymys oli suunnattu niille, jotka edellisessä kysymyksessä ilmoittivat havainneensa palonvaaroja tai muita onnettomuusriskejä työtehtäviensä yhteydessä. Kysyimme, kuinka moni heistä oli tehnyt 42§ mukaisen ilmoituksen niistä pelastusviranomaiselle. Tähän kysymykseen vastasi siis 37 ensihoidon henkilöä, joista 78 % oli ilmoituksen tehnyt ja 22 % ei ollut tehnyt.

Kuva 4. Palonvaaran tai muun onnettomuusuhan havainneiden tekemät ilmoitukset

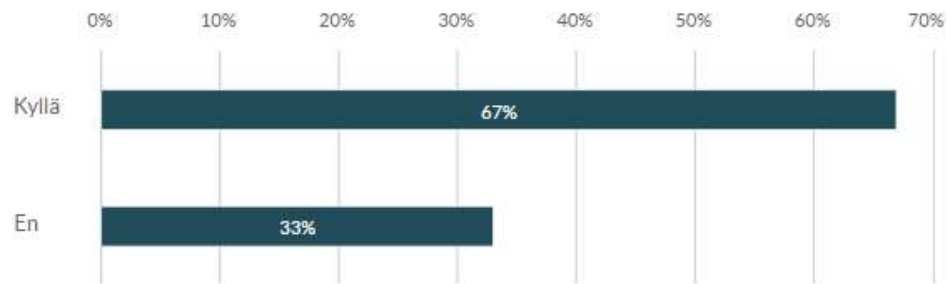
Kysymyksessä emme vaatineet selitystä, miksi ilmoitusta ei ollut tehty. Kyselytutkimuksen tuloksia tarkastelemalla voidaan kuitenkin havaita, että näistä vastaajista 95 % tiesi ilmoitusvelvollisuudesta, mutta vain 73 % tiesi, miten ilmoitus tehdään Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueella. Koulutusta palonvaarojen ja onnettomuusriskien tunnistamiseen ja niistä ilmoittamiseen oli kuitenkin saanut tästä joukosta vain 19 %, tämä vähyys on todennäköisesti suurimpana taustalla olevana syynä ilmoittamatta jättämiseen. Vapaa sana –kohdan kommentteissa ehdotetaan myös, että ilmoituskanavan tulisi olla yksinkertainen ja nopea käyttää, jolloin ilmoitus tulisi varmemmin tehtyä.

Selvitimme myös, saavatko 42 § mukaisen ilmoituksen tehneet ensihoitajat tietoa ilmoituksen käsittelystä ja mahdollisesta toimenpiteisiin johtamisesta. Ilmoituksen tehneitä kyselyyn vastaajia oli yhteensä 29. Heistä 24 % oli havainnut tai saanut tietoonsa, että ilmoitus on johtanut pelastusviranomaisen osalta jonkinlaisiin toimenpiteisiin. Vastaajista 28 % ei ollut havainnut tai saanut tietoonsa, että ilmoituksen seurauksena olisi tehty toimenpiteitä pelastusviranomaisen osalta ja 48 % ei ollut tietoisia ilmoituksen käsittelyn etenemisestä. Kysymys ei ota kantaa siihen, onko vastaaja oma-aloitteisesti pyytänyt tietoa ilmoituksen käsittelyn etenemisestä.

Kuva 5. Onko tekemäsi 42§ ilmoitus johtanut pelastusviranomaisen toimenpiteisiin

Kaikista vastaajista 67 % tietää, mihin ja miten pelastuslain 42 § mukainen ilmoitus tulisi tehdä Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueella. Vastaajista kuitenkin vain 12 % kertoi tietävänsä hyvin, millaisista palonvaaroista ja onnettomuuksista ilmoitus on velvollisuus tehdä, jotain tietoa asiasta oli 83 %:lla vastaajista ja ainoastaan 5 % ei tiennyt asiasta mitään. Vastaukset osoittavat, ettei pelastuslaitos ole onnistunut ilmoitusvelvollisuuteen liittyvien käytänteiden jalkauttamisessa ensihoidon henkilöstölle riittävän hyvin.

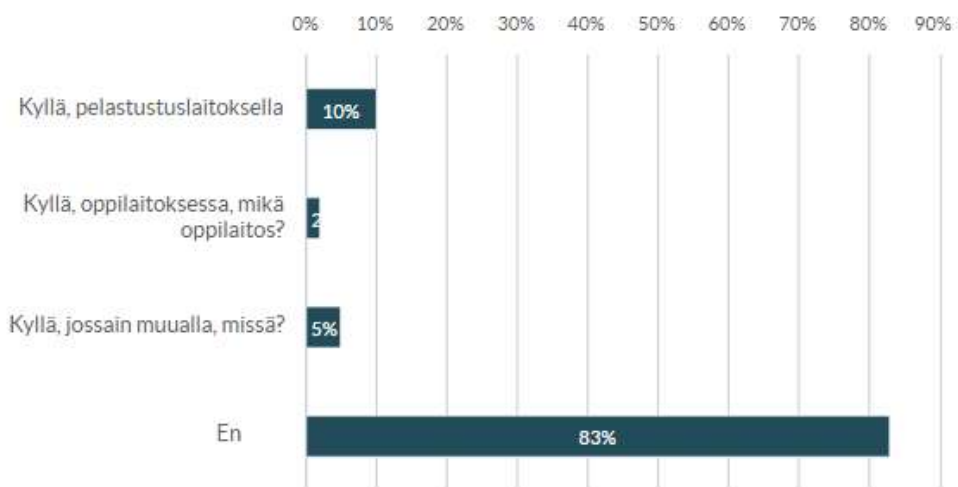

Kuva 6. Tietoisuus siitä, mihin ja miten ilmoitus tehdään Pirkanmaalla

Kuva 7. Tietämys siitä, minkälaisista uhista 42 § ilmoitus kuuluu tehdä

Selvitettäessä, kuinka moni ensihoidossa työskentelevä on saanut koulutusta palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistamiseen sekä niistä ilmoittamiseen, 83 % vastaajista ilmoitti, ettei ole saanut minkäänlaista koulutusta aiheeseen. Vastaajista 10 % on saanut koulutusta pelastuslaitoksella, 2 % oppilaitoksessa ja 5 % sekä oppilaitoksessa että pelastuslaitoksella. Vapaasti kirjoitettujen lisätietojen perusteella selviää, että oppilaitoksessa koulutusta saaneet ovat olleet koulutuksessa Pelastusopistolla. Saadun koulutuksen sisällöstä ja laajuudesta emme kysyneet, joten meillä ei ole tietoa, minkälaisen koulutuksen vastaajat laskivat saaduksi koulutukseksi.

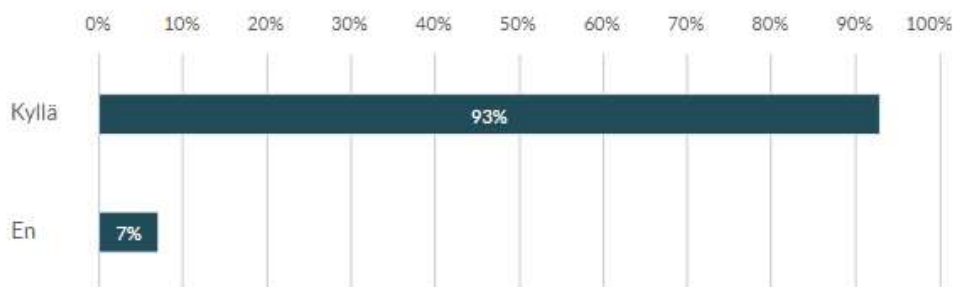

Kuva 8. Saatu koulutus 42 § aiheeseen

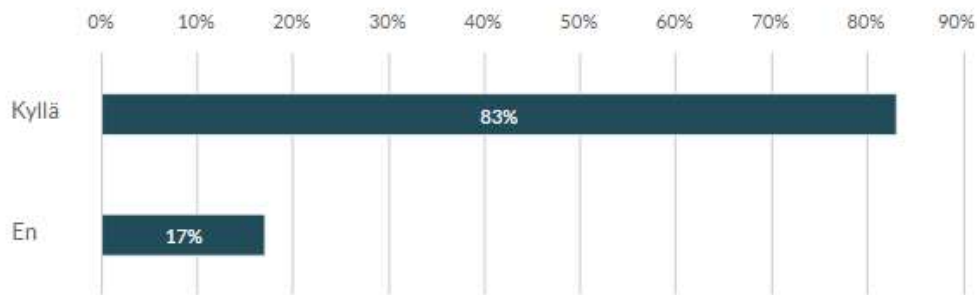
Vastauksia työkokemuksen mukaan vertailemalla havaitaan, että 42 § tunsivat heikoiten 0 - 3 vuoden työkokemuksen hankkineet ensihoitajat ja lähihoitajat, yksikään heistä ei ollut saanut koulutusta aiheeseen. Tähän epäkohtaan tulee kiinnittää huomiota, jotta

tulevaisuudessa terveydenhoitoalan oppilaitokset kouluttaisivat aihetta erityisesti ensihoitoon suuntautuville sekä myös muille opiskelijoille.

Ensihoitajista 93 % koki tarvitsevansa lisäkoulutusta 42 § aiheeseen. Vain 7 % vastasi, ettei koe tarvitsevansa lisäkoulutusta, mutta kyselyssä emme selvittäneet syytä, miksi tarvetta lisäkoulutukselle ei koettu. Tämän kysymyksen vastauksien myötä opinnäytetyömme tarpeellisuus korostuu entisestään, koska nyt tuottamamme koulutusmateriaali tarjoaa apua lisäkoulutuksen järjestämiseksi. Lisäksi tekemämme taskuoppaan koki työtehtävien yhteydessä tarpeelliseksi ja hyödylliseksi 83 % vastaajista.

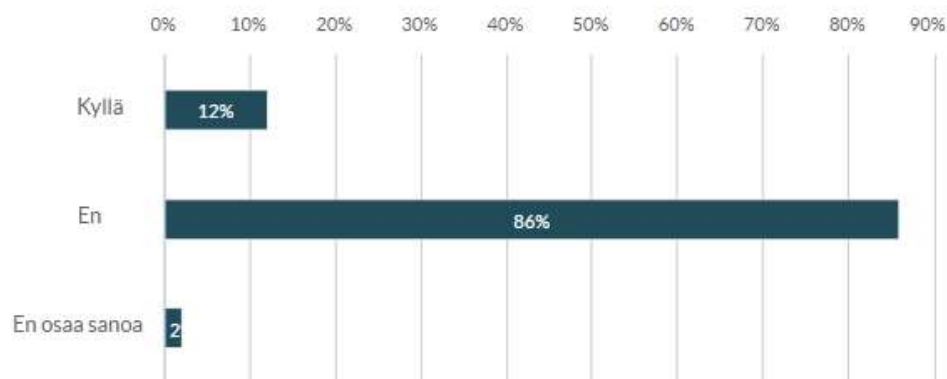

Kuva 9. Lisäkoulutuksen tarve

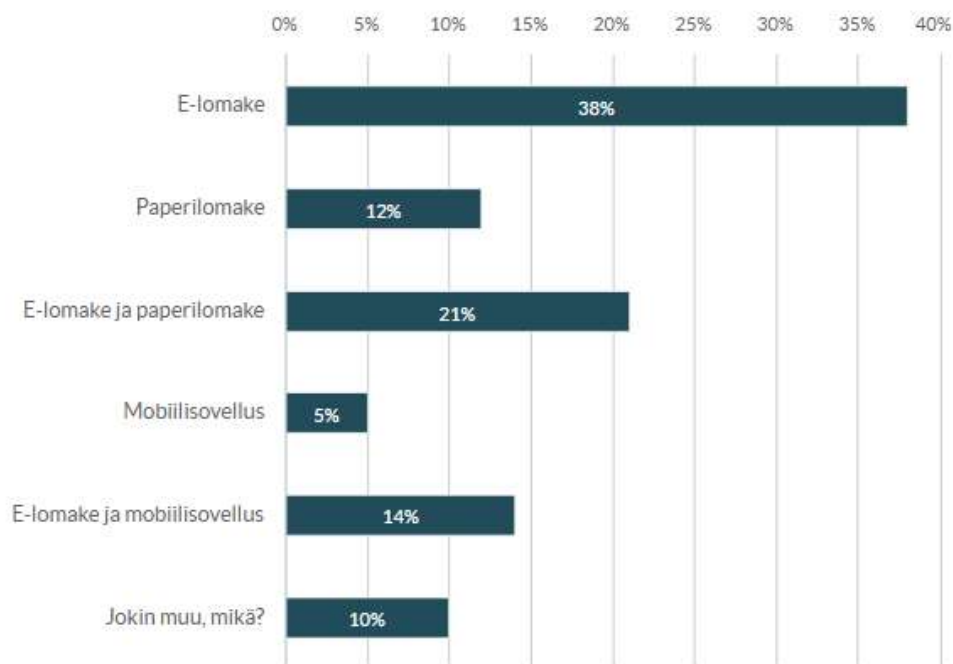
Kuva 10. Taskuoppaan kokeminen tarpeelliseksi ja työtehtävien yhteydessä hyödylliseksi.

Kyselyn aiempien kysymyksiä vastauksista huokunut ensihoitajien positiivinen suhtautuminen pelastuslain 42§ asioihin jatkui myös kysyttäessä, kokevatko he ilmoitusvelvollisuuden lisäävän heidän työkuormaansa. Vastaajista vain 12 % koki sen lisäävän työkuormaa, 86 % ei kokenut sen lisäävän työkuormaa ja 2 % ei osannut sanoa kantaansa asiaan.

Kuva 11. Koetko ilmoitusvelvollisuuden lisäävän työkuormaa?

Mielekkäin ilmoituskanava palonvaaroista ja onnettomuusuhista ilmoittamiselle jakoi vastaajien mielipiteet laajasti. Joku muu, mikä –kohtaan vastanneet ehdottivat muun muassa intranetissä olevaa lomaketta ja puhelimitse pelastuslaitoksen tilannekeskukseen tehtävää ilmoitusta. Vastauksien perusteella mieluisimmaksi (38%) ilmoituskanavaksi koettiin internetpohjainen lomake, jollainen Pirkanmaan pelastuslaitoksella on jo käytössä.

Kuva 12. Mielekkäin ilmoituskanava 42§ ilmoituksille

Vapaata kommentointia, kehitysehdotuksia ja mielipiteitä esitettiin valitettavasti hyvin vähän. Vähistä vastauksista voidaan todeta, että ilmoituskanava tulee olla helppokäyttöinen, nopea ja selkeä. Lisäksi olisi hyvä, että ilmoituksen voisi tehdä

autosta tien päällä heti tehtävän jälkeen. Yleisesti ottaen 42 § asioita haluttiin pidettävän esillä pelastuslaitoksen tiedotuskanavilla ja julkaisuissa. Tärkeänä pidettiin myös, että ilmoituksen tehneet saisivat tietää, johtiko tehty ilmoitus pelastusviranomaisen toimenpiteisiin ja oliko ilmoitukseen arvioidut asiat kirjattu oikein, jotta ensihoitajat voivat kehittyä havaitsemaan palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä työtehtäviensä ohella.

4.1.3 Yhteenveto

Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajista lähes kaikki tietävät ilmoitusvelvollisuuden olemassa olon. He kokevat sen myönteisenä asiana, sen pääosin ei koeta lisäävän ensihoitajien työkuormaa. Koulutusta aiheeseen ei ole juurikaan saatu, mutta lisäkoulutusta aiheeseen toivotaan, jotta he voisivat tunnistaa sekä arvioida palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä paremmin työtehtäviensä yhteydessä. Ilmoitusprosessin osalta huomiota on kiinnitettävän ilmoituskanavan helppoon käytettävyyteen ja tehtyjen 42 § -ilmoitusten osalta ilmoituksia tehneet toivovat tietoa niiden käsittelyn etenemisestä.

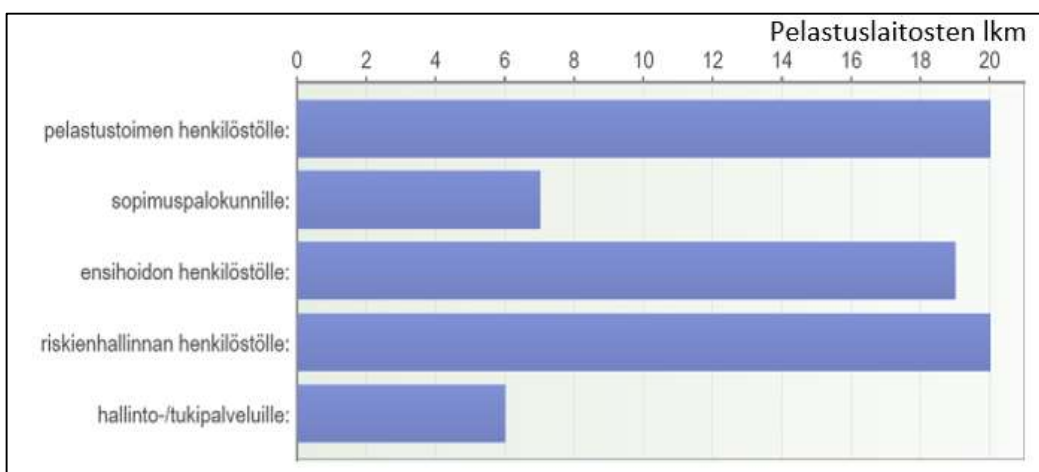
4.2 Tuottamukselliset tulipalot -hankkeen kyselytutkimus

Opinnäytetyömme tekemisen kanssa samaan aikaan käynnissä oli myös Pelastusopiston Tuottamukselliset tulipalot -tutkimushanke, jossa tehtiin kyselytutkimus kaikille Suomen pelastuslaitoksille pelastuslain 41 § ja 42 § asioista. Tutkimushankkeessa työskentelevä tutkija Päivi Mäkelä lähestyi meitä kesäkuussa sähköpostitse ja tiedusteli, haluammeko osallistua kyselytutkimuksen toteuttamiseen. Päätimme osallistua kyselytutkimukseen, koska siinä olleista kysymyksistä muutama selvitti juuri niitä pelastuslain 42 § asioita, joita käsittelemme opinnäytetyössämme. Meillä oli myös mahdollisuus lisätä kyselytutkimukseen kysymyksiä, mutta katsoimme sen olevan jo riittävän kattava.

Kyselytutkimuksen toteutti Pelastusopiston tutkimusyksikkö Webropol-kyselynä niin, että kaikkia pelastuslaitoksia pyydettiin kokoamaan yksi vastaus pelastuslaitosta kohden. Suurin osa kysymyksistä oli avoimia tekstikenttiä, joihin toivottiin pelastuslaitoksien mieltävän vastauksia kootusti.

Saimme tämän kyselytutkimuksen tulokset käyttöömme tutkija Päivi Mäkelältä henkilökohtaisena tiedonantona hankkeen ollessa vielä kesken. Suomen 22 pelastuslaitoksesta kyselyyn saatiin vastaukset 19 pelastuslaitokselta. Kahdelta pelastuslaitokselta tuli kaksi erillistä vastausta.

Kyselytutkimuksessa kysyttiin neljässä kysymyksessä opinnäytetyömme aihealueen rajauksen sisään sopivia asioita. Kysymyksessä 17 kysyttiin seuraavaa: ”Mille tahoille ja miten pelastuslaitoksellanne on sisäisesti ohjeistettu pelastuslain 42 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen?”

Kuva 13. Pelastuslaitoksella annettu ohjeistus 42 § ilmoitusvelvollisuudesta henkilöstöryhmittäin.

Kuvassa 13 on esitetty henkilöstöryhmittäin, kenelle ilmoitusvelvollisuus on ohjeistettu. Avoimissa vastauksissa saatujen tarkennusten perusteella ohjeistuksien antamisessa on suuria eroja; ohjeistustapoina ovat olleet esimerkiksi henkilöstölehden artikkeli, työvuoron aamupalaverissa suullisesti kerrottu tiedotus ja pelastuslaitoksen virallinen toimintaohje. Kysymys ei kuitenkaan ottanut kantaa siihen, oliko valittu henkilöstöryhmä kokonaisuudessaan ohjeistettu vai oliko siitä vain pieni osa ohjeistettu.

Kysymyksessä 18 pyydettiin arvioimaan pelastuslaitoksen sisällä ilmoitusvelvollisuuden toteutumisen henkilöstöryhmittäin. Ensihoidon henkilöstön osalta ilmoitusvelvollisuus toteutuu kattavasti kahdeksalla pelastuslaitoksella, harkinnanvaraisesti viidellä pelastuslaitoksella, puutteellisesti kahdella pelastuslaitoksella ja kolme vastaajaa ei osannut sanoa.

Pelastuslaitokselle vuonna 2016 saapuneiden 42 § mukaisten ilmoitusten määrää kysyttiin kohdassa 22. Vain yhdeksän vastaajaa tiesi ilmoitusten tarkan määrän, näistä suurin tilastoitu ilmoitusten määrä oli 222 ilmoitusta ja pienin 4 ilmoitusta. Muilta pelastuslaitoksilta viisi vastaajaa ei osannut arvioida edes vastausten suuruusluokkaa ja toiset viisi pystyi arvioimaan suuruusluokan. Kyselyn tästä kohdasta ei siis näiden vastausten perusteella voi tehdä tarkkaa tilastoa, mutta vastauksista ilmenee, ettei ilmoitusvelvollisuuden olemassa oloa tiedosteta vielä tarpeeksi hyvin.

Kysymyksessä 25 selvitettiin avoimin vastauskohdin, millaista koulutusta ilmoitusvelvollisuudesta kaivataan. Muille viranomaisille kaivataan lisää koulutusta yhtä vastausta lukuun ottamatta kaikissa vastauksissa. Lisäkoulutukseksi ehdotetaan muun muassa jo perustutkintojen opetussuunnitelmaan sisällytettäviä opintoja, Pelastusopiston järjestämää täydennyskoulutusta ja pelastuslaitosten alueellaan järjestämää koulutusta muille viranomaisille sekä sopimuspalokunnille. Koulutuksen sisältöön toivotaan myös osiota, jossa tavoitteena on antaa muille viranomaisille valmiuksia poistaa palonvaarat ja muut onnettomuusuhat jo havaitsemishetkellä.

Kyselyn lopussa vastaajille annettiin vapaa sana. Kommenteista nousee esille tarve valtakunnallisille ohjeille palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistamisesta ja ilmoituskynnyksen ylittymisen arvioinnista. Yhteistyötä ilmoitusvelvollisuuden toteuttamiseksi tehdään vaihtelevasti eri viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa, mutta sen lisäämistä etenkin poliisin ja ensihoidon kanssa toivotaan, koska niiden koetaan käyvän useimmiten riskiryhmään kuuluvissa asunnoissa, joissa piilee todellisia palonvaaroja.

5 KOULUTUSMATERIAALIN TUOTTAMINEN

5.1 Tekoprosessi

Opinnäytetyömme toiminnallisena osana olevan koulutusmateriaalin tuottamisen osuus lähti varsinaisesti käyntiin 16.12.2016, kun pidimme projektin aloituspalaverin Pirkanmaan pelastuslaitoksella Tampereen keskuspaloasemalla. Palaverissa läsnä olivat meidän lisäksi Pirkanmaan pelastuslaitokselta työtämme ohjaava palotarkastusinsinööri Tytti Oksanen sekä asumisen turvallisuuden tiimissä työskentelevät palotarkastajat Markku Suominen ja Juhani Haapaniemi.

Jo ennen edellä mainittua palaveria olimme ideoineet pääosin koulutusmateriaalin sisällysluettelon aiheet, mutta vasta tuossa palaverissa saimme ensi kertaa pelastuslaitoksen puolelta ohjausta esimerkiksi aiheiden jäsentelyyn teemoittain tai kappaleittain. Palaverissa sovittiin myös koulutusmateriaaliin mukaan otettavat aiheet sekä hahmoteltiin ensimmäinen versio koulutusmateriaalin sisällysluettelosta. Koulutusmateriaali päädyttiin jakamaan alustavasti neljään pääosaan, jotka olivat

- aiheen taustat ja ohjaavat lait
- palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistaminen ja arviointi
- poistumisturvallisuuden arviointi
- ilmoituksen tekeminen.

Palaverissa sovimme myös aikataulun koulutusmateriaalin tuottamiselle. Ensimmäisenä oli tärkeää saada valmiiksi aiheesta kouluttajan taustatueksi laadittava PowerPoint-aineisto kuvineen, jotta Lassi Kylälampi pääsee sen avulla pitämään ensimmäisiä koulutuksia aiheesta kesällä 2017. Tämän materiaalin sovittiin olevan valmis toukokuussa 2017. PowerPoint-aineiston tuottamisen jälkeen kyseisen aineisto on tarkoitus muokata ”PDF-muotoon” tarkennetuin teoriaosuuksin, jotta se voidaan liittää esimerkiksi uuden työntekijän perehdytysmateriaalin taikka lähettää ohjeistuksena yhteistyötahoille.

Tämän aloituspalaverin aikaan meillä oli suunnitelmissa tehdä aiheesta taskuopas yhteistyössä Suomen Palopäällystöliiton ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen kanssa. Ajatuksena oli tehdä koko Suomea palveleva taskuopas. Yhteistyöstä keskusteltiin

Palopäälystöliiton kanssa muutamaan otteeseen, mutta keskustelujen jälkeen totesimme, ettei opinnäytetyömme aiheen rajausta vastaa sitä, minkälaista taskuopasta Palopäälystöliitto haluaa julkaista. Tämän keskustelun jälkeen päätimme, että pysymme opinnäytetyömme aiheen rajauksen kehyksissä ja taskuopas tuotetaan Pirkanmaan pelastuslaitoksen nimissä.

Aloituspalaverissa kävimme läpi myös laatimamme kyselytutkimuksen, joka esiteltiin tarkemmin Kyselytutkimus-otsikon alla. Kyselylomakkeeseen ei tehty suuria muutoksia, vaan pelastuslaitoksen edustajat totesivat sen julkaisukelpoiseksi ja lupasivat avustaa sen toimittamisessa ensihoidon henkilöstölle. Tästä pelastuslaitoksen saatetekstistä oli korvaamaton apu vastauksien saamisessa, koska yleisesti pelastuslaitosten henkilöstö vastaa heikosti erilaisiin Webropol-kyselyihin, varsinkin niihin, joiden lähettäjä he eivät tunne tai joihin vastaamisesta ei saa mitään palkintoa.

Opinnäytetyömme alkuvaiheessa Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille toteutetulla kyselytutkimuksella ei pyritty hakemaan tietoa siitä, mitä ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia asiasisältöjä työssämme tulisi käsitellä. Kyselytutkimuksen tarkoitus oli toimia työmme taustoittajana sekä selvityksenä ilmoitusvelvollisuuden tunnettavuudelle pelastuslaitoksen ensihoitajien keskuudessa. Kyselytutkimuksen tuloksia esitellään Pirkanmaalle suunnatun koulutusmateriaalin alussa ja niillä pyritään herättämään koulutettavien mielenkiinto aiheeseen liittyen.

Tuottamamme koulutusmateriaalin asiasisältö pohjautuu omiin tietoihimme, aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, lakeihin ja ohjeistuksiin sekä asiantuntijoiden haastatteluihin. On kuitenkin hyvä huomioda, että tuotetussa koulutusmateriaalissa asiasisällön keskeinen runko ja varsinaiset ilmoitusvelvollisuutta kuvaavat asiat pohjautuvat keskeisesti palotarkastusohje A:67:ään, Pientalojen palotarkastusoppaaseen (Jämsä 2006) sekä Pirkanmaan pelastuslaitoksen aiempiin paloturvallisuusoppaisiin, joita käsitellään tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

5.2 Kirjallisuuskatsaus

Koulutusmateriaalin tekoprosessin alkumetreillä selvitimme ilmoitusvelvollisuuteen sisältyvistä asioista faktatietoa tutustumalla laajasti aihealueen lakeihin, asetuksiin, ohjeisiin ja kirjallisuuteen. Pelastuslain 379/2011 42 § määrittämän

ilmoitusvelvollisuuden mukaisia ilmeisiä palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä ei ole määritelty tarkentavilla laeilla, valtioneuvoston asetuksilla tai muilla ohjeilla. Ainoana rajapintana aihealueeseen olemme voineet pitää vuonna 2001 sisäasiainministeriön pelastusosaston laatimaa palotarkastusohjetta. Koska sisäasiainministeriön pelastusosaston laatima palotarkastusohje on kuitenkin kovin yleisluontoinen ja siinä ei tarkemmin esitellä yksittäisiä palo- tai henkilöturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä, lähdimme lähestymään palotarkastusohjeen sisällön mukaisia asiakokonaisuuksia Jani Jämsän kirjoittaman Pientalon palotarkastus -oppaan kautta. Kyseisen oppaan voidaan katsoa olevan paras olemassa oleva ohjeistus, kuinka havaita palo- ja henkilöturvallisuuden vaarantavat puutteet.

Pientalon palotarkastus -oppaan (Jämsä 2006) ohella yksi keskeisistä lähdemateriaaleista tuottamassamme koulutusmateriaalissa on asunnon tai huoneiston tavaramäärän ja sitä kautta palokuorman määrän arviointiin käytettävät kuvasarjat. Koulutusmateriaaliin haluttiin Pirkanmaan pelastuslaitoksen toiveesta kansainvälisestikin käytössä olevat kuvasarjat. Koulutusmateriaalissa käytettävät kuvasarjat on laatinut International OCD Foundation, Hoarding Center. Kyseessä on yhdysvaltalainen lahjoittajien tukema voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka tarkoituksena on auttaa pakko- oireista kärsiviä ihmisiä elämään täyttä elämää. Organisaatio tekee maailman laajuista yhteistyötä useiden eri toimijoiden kanssa useassa eri maanosassa. Järjestön tuottamat kuvasarjat tavaramäärän arviointiin on alun perin suunnattu käytettäväksi silloin, kun ihmisillä on psyykkisen sairauden tai muun syyn vuoksi vaikeuksia luopua tavaroista, joita hän ei enää tarvitse. Järjestö on linjannut, että yhdeksänportaisella kuva-asteikolla mitattuna tavaramäärän asunnossa tai huoneistossa katsotaan ylittyvän kuvasarjan neljännessä valokuvassa. Kun tavaramäärä asunnossa tai huoneistossa ylittää tämän rajan, katsotaan asukkaan tarvitsevan ulkopuolista apua ongelman ratkaisemiseen. Kuvasarjat löytyvät tämän opinnäytetyön liitteistä. (International OCD Foundation 2017.)

Pirkanmaan pelastuslaitos on tuottanut useita eri oppaita paloturvallisuuteen liittyen. Näihin oppaisiin tutustuminen oli luonnollisesti tärkeä osa lähdemateriaaleihin perehtymistä, jotta pelastuslaitokselle tuotettava materiaali olisi yhteneväinen aiemmin tuotettujen materiaalien kanssa. Pirkanmaan pelastuslaitoksen aiemmat oppaat Rivitalon paloturvallisuusopas, Pientalon paloturvallisuusopas sekä Turvallisuusohjeita kerrostaloihin käsittelevät saman aihealueen asioita kuin tuottamamme Opas asumisen

palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistamiseen. Aiemmat oppaat ja ohjeet käsittelevät palo- ja henkilöturvallisuuteen liittyviä asioita kansalaisen näkökulmasta, joten on tärkeää noudattaa yhtenäistä linjaa termien ja asiasisältöjen osalta. Nyt tuotettava koulutusmateriaali on edellisiä oppaita asiasisällöllisesti laajempi ja poikkeaa yleisilmeeltään myös aiemmista oppaista.

Koulutusmateriaalin ja oppaan asiasisältöjen nykyaikaisuuden sekä oikeellisuuden varmistamiseksi lähdemateriaalina on hyödynnetty myös eri julkaisuja käsiteltävistä aiheista. Olemme käyttäneet esimerkiksi nestekaasun, kemikaalien ja muiden vaarallisten aineiden käyttöön ja säilytykseen liittyvää lainsäädäntöä sekä ohjeistuksia. Lisäksi opastusta ja neuvontaa ajatellen lisätietoa on haettu myös varsinaisten virallisten ohjeiden ulkopuolelta. Lähdemateriaalina käytetyt julkaisut, joita ei ole aiemmin tekstissä mainittu, ovat seuraavat:

- Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta 685/2015
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1272/2008 kemikaalien luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta (CLP-asetus)
- Käytä nestekaasua oikein, Tukes 2010
- Sisäministeriön asetus palovaroittimen sijoittamisesta ja kunnossapidosta
- Pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
- Kuuloavain.fi.

5.3 Selvitykset ja johtopäätökset

Pelastuslain 42 § ja kyseisen lainkohdan määrittämän ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien asiasisältöjen täsmentämiseksi lähestyimme sisäministeriön pelastusosaston erityisasiantuntija Jouni Pousia henkilökohtaisesti Palopäällystöpäivillä Helsingissä huhtikuussa 2017. Käydyn keskustelun perusteella lähestyimme häntä sähköpostitse 12.04.2017 ja pyysimme tarkennusta ilmoitusvelvollisuuden ilmoitusrajan määrittelyyn sekä pelastuslain 42 § mahdollisista muutoksista tulevassa pelastuslain uudistuksessa. Saimmekin piakkoin Jouni Pousilta vastauksen, että hän on siirtänyt tietopyyntömme käsiteltäväksi Kirsi Rajaniemelle ja Jarkko Häyriselle. Valitettavasti emme kuitenkaan ole saaneet vastauksia tämän raportin kirjoitusajankohtaan mennessä (26.10.2017). Näin ollen myöskään koulutusmateriaalissa ja oppaassa määriteltävien

ilmoituskynnyksen ylittävien palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien osalta ei ole voitu hyödyntää sisäministeriön kantaa.

5.4 Asiantuntijoiden haastattelut ja ohjauskokoukset

Koulutusmateriaalin laadinnassa on hyödynnetty keskeisesti Pirkanmaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ennaltaehkäisyn tiimin henkilöstöä ja sen asiantuntemusta sekä käytännön kokemuksia lakien ja asetusten soveltamisesta sekä tulkinnasta. Koulutusmateriaalin sisältöön liittyen Pirkanmaan pelastuslaitoksella järjestettiin jo aiemmin mainittu aloituskokous joulukuussa 2016 sekä kesäkuussa 2017 järjestettiin kokous, jossa paikalla olivat palotarkastusinsinööri Tytti Oksanen, palotarkastusinsinööri Arto Kärki sekä palotarkastajat Erik Lyden, Markku Suominen ja Juhani Haapaniemi. Palotarkastusinsinööri Tytti Oksasen kanssa yhteistyötä koulutusmateriaalin tuottamisessa on tehty myös laajasti jo mainittujen kokouksien ulkopuolella.

Kokouksissa Pirkanmaan pelastuslaitoksen asiantuntijoiden kanssa pääpainopiste oli erityisesti ilmoitusvelvollisuuden ylittävien asioiden sekä ohjauksen, opastuksen ja neuvonnan piiriin kuuluvien asiasisältöjen määrittämisessä. Koska opinnäytetyömme yksi keskeisistä asiasisällöistä oli määrittää se, milloin ilmoituskynnyksen pelastusviranomaiselle katsotaan ylittyvän, onkin luonnollista, että määritelmien aikaansaamiseksi tarvittiin tarkastelua laajasta näkökulmasta. Pirkanmaan pelastuslaitoksella on tehty myös opinnäytetyöhön liittyen tarkastelua ilmoitusvelvollisuuden lakitaustoista. Palotarkastaja Petri Lyden nostikin kesäkuussa 2017 pidetyssä kokouksessa esille ilmoitusvelvollisuuteen vaikuttavia lakeja. Yhteenvetona voidaan todeta, että varsinaiseen ilmoitusvelvollisuuteen ei havaittu laillisia esteitä, mutta jatkopohdintaa ja tukimusta edellyttävä asia on asiakkaan toimintakyvyn arviointiin liittyvä tietojen keruu ja niiden säilytys.

Koulutusmateriaalin tekovaiheessa keskeisessä roolissa on ollut myös Pirkanmaan pelastuslaitoksen johtava palotarkastaja Pekka Mutikainen. Koulutusmateriaalin tuottamisprosessin aikana Mutikainen on antanut ohjausta koulutusmateriaalin asiasisältöön, ja häneltä on viime kädessä saatu hyväksynät tuotetun koulutusmateriaalin sisältöön. 12.7.2017 järjestyksessään toisen Pirkanmaan pelastuslaitokseen operatiiviselle henkilöstölle pidetyn koulutusilaisuuden jälkeen,

jossa myös Pekka Mutikainen oli tutustumassa tuotettuun koulutusmateriaaliin, teimme sisällöllisesti suurimmat muutokset koulutusmateriaalin. Mutikaisen havaintojen ja ohjeistuksien perusteella muutoksia tehtiin erityisesti ilmoituskyngyksen ylittämistä kuvaavien lauseiden ja tekstien sisältöihin. Sisältöön lisättiin myös uutena aihealueena asukkaan toimintakyvyn arviointi paloturvallisuuden kannalta.

Opinnäytetyömme ohjaajina Pelastusopiston puolelta toimivat vanhemmat opettajat Jani Jämsä ja Ismo Kärkkäinen. Keväällä 2017 esittelimme heille Pirkanmaan pelastuslaitoksen kanssa käydyn kokouksen (joulukuu 2016) perusteella tulevan koulutusmateriaalimme asiasisältöä. Koska kyseessä on Pirkanmaan pelastuslaitoksen tilauksesta tuotettava koulutusmateriaali, ei Pelastusopiston ja opinnäytetyötä ohjaavien opettajien johdosta tehty suuria sisällöllisiä muutoksia tuotettavaan materiaaliin lukuun ottamatta koulutusmateriaalin ensimmäistä versiota, joka esiteltiin maaliskuussa 2017. Maaliskuussa 2017 esitelty koulutusmateriaali oli vielä kovin keskeneräinen, ja sen rakennetta muokattiin saadun palautteen perusteella. Jämsän ja Kärkkäisen opastuksella on siis ollut suuri merkitys tuotetun koulutusmateriaalin loogiseen jäsentelyyn. Opinnäytetyön ohjauskokouksissa olemme lisäksi saaneet ohjausta ja erilaisia näkökulmia koulutusmateriaalin tekstiosioihin, erityisesti sanamuotoihin, joiden avulla on kuvattu ilmoitusvelvollisuutta tai vaihtoehtoisesti ohjaukseen ja opastukseen kuuluvia asioita.

6 KOULUTUSMATERIAALI

6.1 Koulutusmateriaalin sisältö

Opinnäytetyömme keskeisin sisältö ja tavoite oli aikaansaada Pirkanmaan pelastuslaitokselle laadukas ja helposti ymmärrettävissä oleva koulutusmateriaali, jonka avulla pelastuslain 379/2011 42 § mukaista ilmoitusvelvollisuutta saadaan selvennettyä ja jalkautettua käytäntöön. Lähdemateriaaleihin, asiantuntijahaastatteluihin, omiin kokemuksiin ja tietoihin pohjautuen lähdimme kokoamaan koulutusmateriaalia. Runko koulutusmateriaalin sisällöstä oli laadittu Pirkanmaan pelastuslaitoksen asiantuntijoiden kanssa, ja tältä pohjalta oli hyvä lähteä kokoamaan tarkempaa sisältöä. Asiasisällön lähdeaineistona toimivat tämän raportin ”5.2 Kirjallisuuskatsaus”-kappaleessa esitellyt lähdemateriaalit.

Jotta koulutusmateriaali tavoittaisi lukijansa tai siihen perehdyttävän hyvin, oli luonnollista lähteä aluksi esittämään ja havainnollistamaan koulutusmateriaalin tarpeellisuutta. Kuten Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille tehdyn kyselytutkimuksen tuloksista voitiin todeta, oli palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien havainnollistamisen ja ilmoituksen teon kouluttamiselle tarvetta ja halua. PowerPoint-muotoon laaditun koulutusmateriaalin ensimmäisissä dioissa kuulijan mielenkiinto herätetään kyselytutkimuksen tuloksien avulla. Taskuopasversiossa ei kuitenkaan esitellä kyselytutkimuksen tuloksia oppaan rakenteen ja sisällön takia.

Niin PowerPointin kuin opasversion johdannon oleellisin asia on selventää se, mistä pelastuslain mukaisessa ilmoitusvelvollisuudessa on oikein kysymys. Laki on niin kuin se kirjoitetaan, joten pelastuslain 379/2011 42 § esitetään sen kirjoitusmuodossa. Koulutusmateriaaleissa pyrimme kuitenkin selventämään ja tarkentamaan lakipykälän sisältöä. Tärkeimmäksi asiaksi selvennyksissä koettiin ja nähtiin se, mitkä asiat kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin ja keitä se koskee. Ilmoitusvelvollisuuden sisältöä käsitellään tässä kappaleessa myöhemmin. Ilmoitusvelvollisten osalta esittelemme koulutusmateriaalissa eri ammattiryhmien edustajia mahdollisimman laajalla skaalalla. Kaikkia ammattiryhmiä ja ammattinimikkeitä ei ollut järkevää lähteä havainnollistamaan, mutta koulutusmateriaaleissa olevat nimikkeet luovat kuitenkin kattavan läpileikkauksen niistä. Lisäksi koulutusmateriaaleissa haluttiin tuoda esille se,

että jokaisella meistä on oikeus ilmoittaa havaitusta palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta. Tämä oli mielestämme oleellista tuoda esille, ja asia on herättänyt kysymyksiä esimerkiksi Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueen sopimuspalokuntalaisissa.

Vaikka koulutusmateriaalissa opastetaan, ketkä ovat ilmoitusvelvollisia ja mistä ilmoituksia tulisi tehdä, haluttiin koulutusmateriaalin avulla korostaa sitä, että havaitut palonvaarat tai muut onnettomuusuhat tulisi pyrkiä mahdollisuuksien mukaan poistamaan tai torjumaan oma-aloitteisesti. Tähän asiaan jokaisen meistä velvoittaa myös pelastuslaki 379/2011 3 ja 4 §. Kyseisissä lainkohdissa säädetään pelastuslain mukaisesta yleisestä toimintavelvollisuudesta ja huolellisuusvelvollisuudesta. Näitä lainkohtia käsiteltiin tarkemmin tämän opinnäytetyöraportin kolmannessa kappaleessa.

Johdannossa esittelemme myös, kuinka rajataan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat palonvaarat ja muut onnettomuusuhat sekä se, minkä voidaan katsoa kuuluvan ohjauksen ja opastuksen piiriin. Jo työn alkuvaiheessa päätimme, että selventääksemme näiden kahden asian eroa ilmoitusvelvollisuutta kuvaavia asioita havainnollistetaan huutomerkki-symbolilla ja ohjausta sekä opastusta kuvataan idealamppu-symbolilla. Näin koulutusmateriaalista on helposti havaittavissa ne asiat, joiden katsotaan kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Asumisen turvallisuuden ja ennen kaikkea sen paloturvallisuuden lisääminen olivat keskeisiä tavoitteita, joita tuotetun koulutusmateriaalin avulla pyritään parantamaan. Asumisen turvallisuuteen on koulutusmateriaalissa sisällytetty myös rakennuksien ja kiinteistöjen yleisten ja teknisten tilojen paloturvallisuusriskejä sekä ulkoalueet on otettu myös huomioon. Kyseisen osion aluksi käsitellään rakennuksien tai kiinteistöjen osoitenumeroinnin merkitsemistä ja niiden näkyvyyttä, minkä jälkeen edetään pelastusteiden merkitsemiseen ja käytettävyyteen. Osoitumerkintöjen ja pelastusteiden merkitystä ei voida olla sivuuttamatta, kun puhutaan asumisen turvallisuudesta. Jos osoitumerkinnät ovat puutteellisia tai pelastusteitä ei voida käyttää tehokkaasti, voi sillä olla merkittäviä vaikutuksia onnettomuustilanteissa pelastuslaitoksen tai muun viranomaisen toiminta-aikoihin ja asiakkaan avunsaantiaikoihin. Koulutusmateriaalissa annetaan ohjeistusta myös tavaroiden säilytykseen rakennuksien seinustalla tai pihapiirissä. Selkeää ilmoitusvelvollisuuden ylittävää rajaa asiassa on vaikea määrittää, mutta asiaa pystytään lähestymään hyvin tuhopolttoriskin avulla, tai jos rakennuksen

seinustalla tai pihalla arvioidaan olevan liikaa palokuormaa, voidaan sen aiheuttamaa riskiä perustella nimenomaan tuhopolton mahdollisuudella. Tässä tapauksessa palokuorman aiheuttaman riskin arvioinnissa on syytä käyttää tapauskohtaista harkintaa.

Rakennuksien tai kiinteistöjen yleisistä tiloista koulutusmateriaalissa käsitellään porrashuonetta, teknisiä tiloja sekä kellari-, ullakko- ja muita yhteisiä varastotiloja. Porrashuoneen osalta opastetaan, ettei porrashuonetta ole tarkoitettu tavaroiden säilytykseen ja tavaroista aiheutuu myös mahdollinen tuhopolttoriski ja lisäksi ne voivat vaarantaa poistumisturvallisuuden. Koulutusmateriaaliin on asiasta lisätty kuitenkin huomautus, ettei esimerkiksi yksittäisen tuolin vielä katsota aiheuttavan palonvaaraa. Kellari-, ullakko- ja varastotilojen osalta koulutusmateriaalissa nostetaan esille erityisesti, että niiden kulkureitit tulee pitää vapaana tavaroista ja vaarallisten kemikaalien säilytyksestä koskevat säädökset tulee huomioida. Ohjeistusta annetaan myös siitä, että porrashuoneisiin johtavat osastoivat palo- ovet tulee pitää suljettuina. Teknisten tilojen osalta opastetaan, etteivät ne ole tarkoitettu tavaroiden säilytykseen ja että esimerkiksi tavarat sähkötaulun edustalla voivat muodostaa palonvaaran. Myös autotallien ja autosuojien oikeaoppinen käyttö on nostettu esille oppaassa. Koulutusmateriaalin kuvien ja tekstien avulla selvennetään, minkälainen tavaramäärä tai minkälaiset tavarat on sallittua säilyttää autotallissa ja minkä puolestaan katsotaan olevan säädösten vastaista. Ohjeita annetaan myös vaarallisten kemikaalien säilytykseen autotallissa tai suojassa. Vaarallisten kemikaalien säilytyksestä oppaaseen on laadittu myös erillinen liite, jonka avulla pyritään mahdollisimman selkeästi tuomaan esille vaarallisten kemikaalien säilytysmäärät ja ohjeistukset.

Varsinaisten asuinhuoneistojen palonvaarojen käsittely aloitetaan asunnon palokuorman arvioinnilla. Koulutusmateriaalissa käytetään International OCD Foundation, Hoarding Centerin luomaa kuvallista arviointijärjestelmää tavaramäärän ja palokuorman arviointiin. Kuvasarjat sisältävät yhdeksän yksittäistä kuvaa olohuoneesta, makuuhuoneesta ja keittiöstä. Asunnon tavaramäärän ja palokuorman katsotaan olevan liiallinen, kun ne ylittävät 4 - 5 kuvissa esitetyt tavaramäärät. Kuvien avulla koulutusmateriaalin ja taskuoppaan lukija pystyy arvioimaan mahdollisissa epäselvissä tilanteissa, onko tavaramäärä niin suuri, että siitä tulisi tehdä ilmoitus alueen pelastusviranomaiselle.

Seuraavaksi koulutusmateriaalissa käsitellään palovaroittimen tarpeellisuutta ja sitä, että se on lakisääteisesti pakollinen jokaisessa asuinhuoneistossa. Ohjeita annetaan palovaroittimien määrästä ja sijoituksesta ja asiaa käsitellään myös erillisessä liitteessä, jossa on lisäksi ohjeistusta esimerkiksi kuulovaurioisten ihmisten palovaroittimien valintaan. Vaikkakin asunnon palokuorman arvioinnin yhteydessä esille on jo nostettu keittiön tavaramäärän arviointi, kerrotaan koulutusmateriaalissa turvallisesta lieden käytöstä ja siitä, että tarjolla on erilaisia liesiturvallisuutta parantavia apuvälineitä.

Tulisijojen osalta koulutusmateriaalissa ohjeistetaan tunnistamaan rakenteellisia puutteita ja annetaan neuvontaa tulisijojen turvalliselle käytölle. Myös erilaisten lisälämmittimien käytöstä annetaan ohjausta ja neuvontaa sekä vielä kerrataan nestekaasun ja palavien nesteiden säilytystä asuinhuoneistoissa. Sähkölaitteiden ja valaisimien palonvaarojen ja riskien tunnistaminen on myös otettu huomioon. Tupakoinnin ja kynttilöiden aiheuttamat palonvaarat ja riskit käsitellään myös koulutusmateriaalissa. Tässä yhteydessä on hyvä nostaa esille se, että viitteitä niistä aiheutuviin palonvaaroihin ovat erityisesti palojäljet huonekaluissa tai lattiassa.

Saunasta syttyneitä ja jopa kuolemaan johtavia tulipaloja tapahtuu Suomessa aika ajoin. Koulutusmateriaalissa annetaankin ohjeistusta saunan palonvaarojen havaitsemiseen ja siihen, kuinka saunatilojen paloturvallisuutta voidaan parantaa. Saunan kiukaan osalta koulutusmateriaalissa haluttiin korostaa, että mikäli saunaa ei käytetä saunomistarkoitukseen, tulee kiukaan automaattisulake kääntää nolla-asentoon tai tulppasulake tulisi poistaa varokekuoren sisältä. Näin ollen tahattomat kiukaan päälle kytkeytymiset ja mahdolliset vikatilanteet saadaan ennalta ehkäistyä. Samaa metodia koulutusmateriaalissa opastetaan soveltamaan myös lieden paloturvallisuuteen liittyen. Parvekkeiden osalta koulutusmateriaalissa kehoitetaan arvioimaan parvekkeiden palokuormaa ja todetaan, ettei parvekettä ole tarkoitettu varastointikäyttöön. Lisäksi annetaan ohjeistusta parvekkeella grillaukseen sekä muistutetaan ulkotulien käyttämisestä vain avoimessa tilassa, jollainen parveke ei ole.

Koulutusmateriaalissa annetaan myös ohjeistusta lääkkeiden ja muiden vaarallisten aineiden säilytykselle. Niiden säilytys tulee järjestää niin, että lääkkeitä tai muista vaarallisista aineista ei pääse syntymään vaaraa lapsille, lemmikeille tai muillekaan.

Seuraavaksi koulutusmateriaalissa tarkastellaan asukkaan toimintakykyä sekä asunnon tai huoneiston poistumisturvallisuutta. Asukkaan toimintakyvyn arvioinnissa noudatetaan Pirkanmaan pelastuslaitoksen aiemminkin käyttämää kolmen kohdan listaa. Näitä kohtia ovat havaintokyky, ymmärryskyky ja liikkumiskyky. Keskeinen sanoma, joka asukkaan toimintakyvyn arvioinnissa halutaan välittää, on se, että asukas pystyy havaitsemaan mahdollisen tulipalon, hän ymmärtää ja pystyy reagoimaan havaitsemaansa signaaliin (palovaroitin) järkevästi sekä hän pystyy poistumaan asunnosta omin jaloin tai avustettuna maksimissaan kolmen minuutin sisällä tulipalon alkamisesta. Toimintakyvyn arvioinnin merkitys korostuu voimakkaasti tulevaisuudessa, kun väestö ikääntyy ja laitoshoitopaikkoja vähennetään vielä entisestään. Tämä aiheuttaakin merkittävän riskin asumisen turvallisuudelle tulevaisuudessa.

Poistumisturvallisuuden osalta koulutusmateriaalissa ohjeistetaan havainnoimaan, että jokaisesta asunnosta olisi kaksi erillistä poistumistietä. Koulutusmateriaalissa selvennetään, että toinen poistumistie voi olla varatie, jollaisena voi toimia esimerkiksi ikkuna. Sen kautta päästään erillisille varatietikkaille, jos ikkunan pudottautumiskorkeus on yli 3,5 metriä. Kerrostaloissa varatienä toimii usein parveke, josta pelastautuminen tapahtuu pelastuslaitoksen kalustolla tai varatieluukun ja pelastautumistikkaiden avulla. Poistumisturvallisuuteen liittyen ohjeistetaan myös siitä, että poistumiseen käytettävät ovet on pystyttävä avaamaan ilman avainta. Keskeinen asia poistumisturvallisuuteen liittyen on myös asukkaan toimintakyky, jota käsiteltiin tässä kappaleessa aiemmin.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien asioiden arvioinnin jälkeen koulutusmateriaalissa käsitellään toimintaa silloin, kun on havaittu jokin palonvaara tai muu onnettomuusriski, joka edellyttää asian ilmoittamista alueen pelastusviranomaiselle. Koulutusmateriaalissa halutaan korostaa oman työturvallisuuden merkitystä, kun havaituista palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta kerrotaan kohdeasunnon asukkaalle. Ensisijaisesti havaittu palonvaara tai muu onnettomuusriski tulisi poistaa välittömästi yhteistyössä asukkaan tai muun kohteen edustajan kanssa, jos se vain on mahdollista. Tässä on kuitenkin muistettava ilmoitusvelvollisen oma työturvallisuus. Mikäli havaitun palonvaaran tai muun onnettomuusuhan asukkaalle tietoon saattaminen tai niiden poistaminen vaarantaisi työturvallisuuden, ei siihen tule ryhtyä.

Ilmoitukseen Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueella tarvittavia tietoja ovat kohteen osoitetiedot, asukkaan tai kohteen edustajan yhteystiedot, kuvaus havaitusta palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta sekä mahdolliset muut asiaan liittyvät tiedot. Ilmoituksen tekeminen tapahtuu tämän opinnäytetyön tekovaiheessa sähköisen e-lomakkeen kautta, joka sijaitsee Pirkanmaan pelastuslaitoksen internetsivuilla nimellä "Ilmoitus ilmeisestä palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta".

6.2 Koulutusmateriaaliin tuotettu aineisto

Koulutusmateriaalia varten kuvasimme itse miltei kaiken tarvitsemamme kuvamateriaalin, koska Pirkanmaan pelastuslaitoksella ei ollut olemassa tarvittavin käyttöoikeuksin varustettua kuva-arkistoa, josta olisimme voineet valita tarvittavat ja oikeanlaiset kuvat. Kuvissa esiintyvien tilanteiden lavastaminen, sopivien kuvauskohteiden löytäminen ja itse kuvien ottaminen olivat kokonaisuudessaan yllättävän suuri urakka. Saimme jokaiseen asiaan liittyvät kuvat otettua itse, mutta kuvien ottamisen jälkeen Pirkanmaan pelastuslaitoksen sekä Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn -tiimin kuva-arkistoista löytyi muutamia asioita paremmin havainnollistavia kuvia, jotka päätimme ottaa käyttöön koulutusmateriaalissamme. Koska tuotimme koulutusmateriaalin Pirkanmaan pelastuslaitokselle, niin heidän kuvien käyttöön ei liittynyt tekijän oikeudellisia seikkoja. Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn -tiimin kuvien osalta saimme Jani Jämsältä luvan käyttää niitä, kunhan mainitsimme kuvan yhteydessä lähteen.

PowerPoint-muodossa oleva koulutusmateriaali on laadittu Pirkanmaan pelastuslaitoksen tarpeisiin ja diaporhille, mutta pieniä sisällöllisiä päivityksiä tekemällä se on käytettävissä missä vain. Opinnäytetyömme ohella Kylälammi nauhoitti töissä PowerPointin taustalle oppitunnin Pirkanmaan pelastuslaitoksen käyttöön. Taskuoppaan osalta Pirkanmaan pelastuslaitos kustansi oppaan taiton ja ulkoasun, joten sen käyttöoikeudet ovat niiltä osin heidän.

6.3 Koulutusmateriaalin konkreettinen hyödyntäminen

Opinnäytetyössä tuotetun koulutusmateriaalin hyödyntäminen on aloitettu jo kesällä 2017. Ensimmäisenä valmistuneen PowerPoint-materiaalin pohjalta on Pirkanmaan

pelastuslaitoksella järjestetty heinäkuussa 2017 neljä erillistä koulutustilaisuutta. Koulutustilaisuudet järjestettiin niin, että ne kattoivat kaikki neljä operatiivista työvuoroa. Koulutustilaisuudet järjestettiin Tampereen keskuspaloasemalla ja ne välitettiin videoyhteyden avulla kaikille Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueen paloasemille, joissa työskentelee vakituista operatiivista henkilöstöä. Alkuvaiheen koulutustilaisuudet toimivat samalla koulutusmateriaalin testausalustana ja niiden pohjalta koulutusmateriaalin sisältöä myös hieman muokattiin. PowerPoint-koulutusmateriaalia on ensisijaisesti tarkoitus hyödyntää pelastuslaitoksen yhteistyötahojen, niin viranomaisten kuin kolmannen sektorin toimijoiden, kouluttamisessa. Tämän koulutusmateriaalin täysimittainen hyödynnettävyys edellyttää sitä, että PowerPoint-esityksen pitäjänä on asiaan ja aihepiiriin perehtynyt koulutustilaisuuden vetäjä.

Kylälammen kesällä työnään Power Point -koulutusmateriaalin päälle nauhoitetun oppitunnin konkreettinen hyödyntäminen on tarkoitus toteuttaa syksystä 2017 alkaen. Nauhoitettu koulutusmateriaali on ladattu Pirkanmaan pelastuslaitoksen Moodle-ympäristöön, ja se on sitä kautta kaikkien pelastuslaitoksella työskentelevien tavoitettavissa. Pirkanmaan pelastuslaitos aikoo hyödyntää nauhoitettua koulutusmateriaalia siten, että koulutusmateriaaliin tutustuisivat kaikki Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueen vakituksessa työ- tai virkasuhteessa olevat henkilöt sekä alueen sopimuspalokunnat. Nauhoitetun koulutusmateriaalin tarkoituksena on, ettei koulutustilaisuudessa tarvita fyysisesti erillistä kouluttajaa paikalle.

Koulutusmateriaalien näkyvimmän osion eli opasversion hyödyntämismahdollisuudet ovat laajat. Alkuvaiheessa opasta on tarkoitus jakaa pelastuslaitoksen järjestämien koulutustilaisuuksien yhteydessä sekä sisäisesti Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoidon henkilöstölle. Vaikka tuotettu koulutusmateriaali ja opasversio perustuvat pelastuslain 42 § mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen, ovat oppaan hyödyntämismahdollisuudet laajemmat kuin ainoastaan ne tahot, joita ilmoitusvelvollisuus havaitusta ilmeisestä palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta koskee. Esimerkiksi oppaan asiasisältö on herättänyt kiinnostusta isännöitsijöiden ja kiinteistöhuollon henkilöstön keskuudessa. Opasversio on pyritty laatimaan niin, että ilmoitusvelvollinen pystyy tutustumaan aiheeseen omatoimisesti, mutta on huomioitava, että paras tulos saavutetaan siten, että ensin pidetään koulutustilaisuus PowerPoint-materiaalin pohjalta, minkä jälkeen opas jaetaan osallistujille mukaan.

Tulevaisuudessa jo tuotettua opasversiota voidaan niin Pirkanmaan pelastuslaitoksella kuin myös muissa pelastuslaitoksissa muokata ja kohdentaa vastaamaan eri tahojen ja toimijoiden tarpeita. Toivomme lisäksi, että työtämme voidaan hyödyntää pelastuslaitoksien kumppanuusverkoston tulevissa 42 § -hankkeissa ja se tarjoaisi tulevaisuudessa ilmoitusvelvollisuuden määrittämiselle raamit, ennen kaikkea aihepiirien rajauksen tueksi.

7 POHDINTA

7.1 Koulutusmateriaalin arviointi

Koulutusmateriaalin tuottamisen katsotaan alkaneen joulukuussa 2016, ja viimeiset muutokset materiaaliin on tehty lokakuussa 2017. Alkuperäisen aikataulutuksen mukaan Pirkanmaan pelastuslaitos sai ensimmäisen version koulutusmateriaalista suunnitellusti kesäkuun 2017 alussa. Kesä- ja heinäkuun aikana koulutusmateriaaliin tehtiin kuitenkin suuria muutoksia ja siihen lisättiin vielä uusia aihealueita. Suunnitelmiemme mukaan saimme PowerPoint-koulutusmateriaalin valmiiksi heinäkuun loppuun mennessä ja se sai hyväksynnän Pirkanmaan pelastuslaitokselta.

Elokuussa 2017 tuotettiin koulutusmateriaalin opasversio, joka pohjautui suunnitellusti aiemmin tuotettuun PowerPoint-versioon. Asiasisällöllisesti koulutusmateriaalia ei enää tässä vaiheessa muokattu. Ainoat muutokset PowerPoint –version ja opasversion välillä olivat oppaan informatiivisemmat tekstiosuudet. Opasversio laadittiin ensiksi World –tiedostoksi ja sen pohjalta painotalo Grano laati lopullisen version oppaasta. Grano vastasi oppaan graafisesta suunnittelusta noudattaen kuitenkin Pirkanmaan pelastuslaitoksen ohjeistuksia.

Koulutusmateriaalin laadinnassa keskeisiä haasteita olivat ilmoitusvelvollisuuden rajan ylittävien ilmeisten palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien määrittäminen. Vaikka pelastuslain 42 § mainitaan "ilmeinen" sana, on se tässä opinnäytetyöraportissa ja tuotetussa koulutusmateriaalissa jätetty kirjoittamatta, poissulkien kuitenkin ne kohdat, joissa tuo lainkohta esitellään kokonaisuudessaan. Suurimman työn jouduimme tekemään nimenomaan siinä, että määrittelimme nuo ilmoitusvelvollisuuden ylittävät vaarat ja riskit. Apunamme olivat toki Pirkanmaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ennaltaehkäisyhenkilökunta sekä Pelastusopiston vanhemmat opettajat Jani Jämsä ja Ismo Kärkkäinen. Koska aiheesta ei ollut olemassa aiempaa ohjeistusta, jouduimme käyttämään suurimman työmäärän ilmoitusvelvollisten asioiden määrittämiseen. Arvioitaessa sitä, kuinka suoriuduimme määrittelyssä, koemme saavuttaneemme asiassa hyvän tason.

Tuottamamme koulutusmateriaali ei toivottavasti jää ainoaksi versioksi ilmoitusvelvollisuudesta, vaan sen pohjalta asiaa jatkokehitetään ja se toimisi

alkusysäyksenä valtakunnallisen ohjeistuksen laadinnalle. Mikäli lähtisimme vielä jatkokehittämään 42 § -ohjeistusta, lähestyisimme asiaa niin, että aiheesta laadittaisiin oppikirjamainen tuotos, jota voitaisiin verrata kattavuudeltaan Jani Jämsän tuottamaan Pientalon palotarkastusoppaaseen.

Koulutusmateriaalin laadinnassa keskiössä oli myös ilmoitusvelvollisuutta kuvaavien asioiden havainnollistaminen kuvien avulla. Haasteena tässä oli erityisesti tekijänoikeuskysymykset, sillä harvaan palonvaaraan tai muuhun onnettomuusriskiin, joka on havaittu asuinhuoneistossa, saadaan lupa siihen, että se kuvattaisiin ja julkaistaisiin. Tästä syystä suurin osa koulutusmateriaalin valokuvista on jouduttu lavastamaan itse. Osa kuvista on kuitenkin myös saatu käyttöön Pirkanmaan pelastuslaitokselta tai Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn -tiimiltä. Jotta koulutusmateriaaliin olisi saatua tuotettua tasalaatuisia valokuvia, olisi tähän työhön sopinut esimerkiksi media-alan opiskelija. Näin ollen kuvien laatu olisi varmasti ollut korkealaatuisempi, kuin mitä se meidän itse tuottamanamme oli.

Yhteenvedon voimme yhdessä todeta, että olemme tyytyväisiä aikaansaamaamme koulutusmateriaalin. Koska kyseessä on ensimmäinen kerta, kun tämän kaltaista koulutusmateriaalia tehdään, ei meillä ole asetta sille selkeää vertailupohjaa. Olemme saaneet tuottamastamme koulutusmateriaalista pääsääntöisesti kannustavaa ja positiivista kommentointia ja saatu kritiikki on ollut erittäin rakentavaa.

7.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi on ollut paljon aikaa vievä, ja sen laajuutta oli vaikea ymmärtää ennen kuin opinnäytetyön tekeminen lähti varsinaisesti käyntiin. Aloitimme oman opinnäytetyöprosessimme suunnittelun jo ensimmäisen opiskeluvuotemme syksyllä, kun päätimme tehdä opinnäytetyön yhdessä, vaikka aiheesta ei vielä silloin ollut tietoa. Alusta asti meille oli kuitenkin selvää, että opinnäytetyömme liittyisi jollain tapaa kouluttamiseen, koska kouluttaminen on molempien kiinnostuksen kohteena.

Kuten aiemmin on jo kerrottu, opinnäytetyömme aihe tarkentui kesällä 2016, minkä jälkeen pääsimme suunnittelemaan aikataulua työllemme. Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen jo opintojen varhaisessa vaiheessa, jotta välttyimme

opintojen loppupuolelle kertyviltä kiireiltä ja saimme tehdä työme muiden opiskelijujen lomassa ilman painetta sen edistymisestä. Aikataulutimme työn varsinaisen työstämisen vuoden ajalle ja mielestämme onnistuimme aikataulutamisessa erittäin hyvin, koska kaikki sovitut määräajat ovat pitäneet. Alkuperäisenä tavoitteena meillä oli esitellä valmis työ ennen joulua 2017, mutta aikataulutuksessa emme huomioineet, ettei opinnäytetyöseminääriä ole juuri ennen joululomaa, joten sen esittely jää tammikuulle 2018.

Opinnäytetyöraportin kirjoittaminen on ollut pitkä prosessi, jonka aikana olemme joutuneet tekemään kompromisseja pohtiessamme yhteistä kantaamme. Alkuvaiheessa raportin yhdessä kirjoittaminen tuntui hieman tuskaiselta, koska molemmilla on omanlaisensa tyyli ilmaista asiat. Kirjoittamisen edetessä yhdessä kirjoittaminen on auttanut meitä suuresti eteenpäin, koska olemme pystyneet kriittisesti arvioimaan toisen kirjoittamaa tekstiä kappale- ja jopa lausekohtaisesti heti sen kirjoittamisen jälkeen. Toisen aloittamaan kappaleeseen on ollut helppo täydentää yhdessä sieltä puuttuvia asioita tai muokata siinä käsiteltyjä asioita selkeämpään ja ymmärrettävämpään muotoon.

7.3 Oppiminen

Opinnäytetyön tekeminen on ollut hyvin opettavainen prosessi, jonka aikana meille molemmille on tullut tutuksi koulutusmateriaalin luominen. Tästä taidosta on varmasti hyötyä molemmille tulevaisuudessa työelämässä toimiessamme tehtävissä, joissa joudumme suunnittelemaan koulutuksen sisältöjä tai tuottamaan koulutusmateriaalia. Raportointiosion aikana asiatekstin tuottaminen eri lähteistä sekä oman tekemisen raportoinnin taidot ovat myös kehittyneet. Opinnäytetyön aiheen taustojen tutkiminen on tutustuttanut meidät laajasti asumisen turvallisuuden parantamiseen liittyviin lakeihin, asetuksiin, ohjeisiin ja julkaisuihin. Tämän aiheen taustojen tutkimisen aikana huomasimme, että asiat liittyvät laajalti toisiinsa, joten meillä on nyt ymmärrys jatkossa selvittää työssämme eteen tulevien asioiden tausta huolellisesti ennen päätöksen tekoa tai muita mahdollisia toimenpiteitä.

Tarkasteltaessa tekemäämme opinnäyteyötä niin raporttiosuuden kuin koulutusmateriaalinkin osalta on helppo todeta, että huolellisella suunnittelulla voidaan ehkäistä lukuisia ongelmia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ongelmia tai haasteita

ei tässä prosessissa olisi ollut. Mikäli tämän opinnäytetyön valmistelu aloitettaisiin nyt, olisimme lähestyneet aihepiiriä enemmän olemassa olevan teorian tiedon ja ohjeistuksien kautta. Työn alkuvaiheessa olisimme voineet myös tarkastella kaikkien pelastuslaitoksien mahdollisia koulutusmateriaaleja tai ohjeita ilmoitusvelvollisuuteen liittyen. Tuotetun koulutusmateriaalin osalta olisimme puolestaan voineet panostaa vielä enemmän havainnollistavien kuvien laatuun.

7.4 Omaa pohdintaa

Pelastuslain 42 § on pelastustoimen voimavara, jota ei osata vielä hyödyntää sen koko kapasiteetilla. Se tarjoaa pelastusviranomaisille mahdollisuuden päästä käsiksi niihin palonvaaroihin ja muihin onnettomuusriskeihin, jotka normaalissa valvontatyössä kenties jäisivät huomioimatta. Se tarjoaa kohdennettua valvontatoimintaa juuri niille kohderyhmille, joiden voidaan katsoa olevan kaikista alttiimpia ja haavoittuvaisimpia palonvaaroille tai muille onnettomuusriskeille. Vaikka nykyinen pelastuslaki on ollut voimassa jo vuodesta 2011, vasta viime vuosina on ollut havaittavissa se, että pelastuslaitokset alkavat tiedostamaan, mistä opinnäytetyössämme käsiteltävästä ilmoitusvelvollisuudesta on oikein kysymys.

Opinnäytetyön raporttiosuuden laatimisen aikana huomasimme sen, kuinka suuria alueellisia eroja 42 §:n soveltamisessa ja käytänteissä oikein on. Tämä kävi ilmi erityisesti ”Tuottamukselliset tulipalot” -hankkeen kyselytutkimuksen tuloksien perusteella. Toivomme, että tulevaisuudessa ilmoitusvelvollisuudesta ja ennen kaikkea sen sisällöstä laaditaan valtakunnallinen linjaus, jotta kaikilla pelastustoimen alueilla lain soveltaminen ja käytänteet olisivat tasalaatuisia sekä yhdenvertaisia.

Tämän opinnäytetyön tekoprosessi ja sen toiminnallisen osuuden eli koulutusmateriaalin laadinta on herättänyt yllättävän laajaa mielenkiintoa pelastusalalla toimivien keskuudessa. On siis hienoa huomata, että tuottamallemme koulutusmateriaalille on käyttöä ja etenkin työn tilaaja Pirkanmaan pelastuslaitos on hyödyntänyt sitä jo tehokkaasti. Tuottamamme koulutusmateriaali ei varmastikaan ole lopullinen ja kaikenkattava versio niistä asioista, jotka ilmoitusvelvollisuuteen voitaisiin katsoa kuuluvan. Se tarjoaa kuitenkin pohjan lähteä kehittämään 42 § sisältöä eteenpäin ja toimii toivottavasti ajatuksien herättäjänä aiheeseen liittyen.

Opinnäytetyömme aikana meille on syntynyt ajatus, että jokaisella pelastuslaitoksella tulisi olla 42 § -koulutuksiin erikoistunut henkilö, jonka johdolla tietoutta ilmoitusvelvollisuudesta jalkautetaan yhteistyöviranomaisille ja muille toimijoille. Tulevaisuudessa olisi myös hyvä selvittää sitä, että kuinka eri alojen oppilaitoksissa tiedostetaan ilmoitusvelvollisuuden olemassaolo ja onko se huomioitu opetuksessa. Kartoittamalla niiden alojen opiskelijat, jotka tulevat työssään kuulumaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin, voitaisiin koulutusta kohdentaa näiden ammattiryhmien tuleville työntekijöille jo heidän opiskeluvaiheessa.

Lopuksi voimme todeta, että pelastuslain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden kehittäminen ja tietoisuus siitä on ottanut askelia eteenpäin. Jani Jämsän viime hetken tietojen mukaan (20.11.2017) opinnäytetyömme on tunnistettu tuottavan materiaalia vuonna 2018 alkavaan pelastuslaitosten kumppanuusverkoston hankkeeseen ”Paloriski-ilmoitukset ja viranomaisyhteistyön kehittäminen”. Hankkeen tarkoituksena on koota jo olemassa olevat käytänteet ja materiaalit aiheeseen liittyen sekä koostaa niistä yhteneväinen valtakunnallinen toimintamalli kaikille pelastuslaitoksille.

LÄHTEET

Grönfors, M., Impinen, A., Lounamaa, A., Lillsunde, P., Martikainen, N. ja Råback, M. 2013. *Paloturvallisuuteen liittyvät käytännöt ja pelastuslaki laitosasumis- ja kotipalveluja tarjoavissa yksiköissä - turvallisuuskysely 2013*. THL.

Grönfors, M., Koskinen, H., Lounamaa, A., Martikainen, N., Ojala, T. ja Somerkoski, B. 2016. *Sosiaali- ja terveydenhuollon paloturvallisuuteen liittyvät käytännöt laitoshoidossa, tuetussa asumisessa ja kotiin annettavissa palveluissa 2015: Valtakunnallisen kyselytutkimuksen tulokset*. THL.

Heikkilä, T. 2008. *Tilastollinen tutkimus*. 7. painos. Edita Prima Oy. Helsinki.

International OCD Foundation. www-dokumentti: [https://hoarding.iocdf.org/about-
hoarding/](https://hoarding.iocdf.org/about-hoarding/). 11.10.2017

Jämsä, J. *Pientalon palotarkastus*. 2006. Pelastusopiston julkaisu. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere.

Kielinen, T. 2013. *Kotonaan asuvien erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden paloturvallisuus ja viranomaisyhteistyö*. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu. Kuopio.

Kummunsalo, K. 2014. *Ohje asuntojen palo- ja onnettomuusriskien ilmoittamisesta*. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu. Kuopio.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2014. *Ohje pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmasta*.

Pelastuslaki 379/2011.

Pirkanmaan pelastuslaitos 2014. *Pirkanmaan pelastustoimen palvelutaso 2014-2017*. Juvenes Print. Tampere.

Pirkanmaan pelastuslaitos 2016. *Valvontasuunnitelma 2016*.

Poliisilaki 872/2011.

Sisäasiainministeriö 2001. *Palotarkastusohje*. Sisäasiainministeriön pelastusosaston julkaisu A:67.

Sisäministeriö 2011. *Turvallinen elämä ikääntyneille - Toimintaohjelma ikääntyneiden turvallisuuden parantamiseksi*. Sisäministeriön julkaisu 19/2011.

Sisäministeriö 2012. *Turvallisempi huominen – sisäisen turvallisuuden ohjelma*. Sisäministeriön julkaisu 26/2012.

Sisäministeriö 2016a. *Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi - pelastustoimen strategia vuoteen 2025*. Sisäministeriön julkaisu 18/2016.

Sisäministeriö 2016b. *Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta*. Sisäministeriön julkaisu 8/2016.

Sisäministeriö 2017a. *Hyvä elämä – turvallinen arki, Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta*. Sisäministeriön julkaisu 15/2017

Sisäministeriö 2017b. *Sisäisen turvallisuuden strategiassa korostuu yhdessä tekeminen*. www-dokumentti. http://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/sisaisen-turvallisuuden-strategiassa-korostuu-yhdessa-tekeminen. 11.9.2017.

LIITTEET

Liite 1. Koulutusmateriaali (PowerPoint)

Liite 2. Taskuopas

Liite 3. Kyselytutkimuslomake

LIITE 1.

 PIRKANMAAN
PELASTUSLAITOS

Palonvaarojen ja muiden onnettomuusriskien tunnistaminen osana asumisen turvallisuutta

-tunnista-arvioi-ilmoita-

Lassi Kylälampi & Severi Uurasmaa

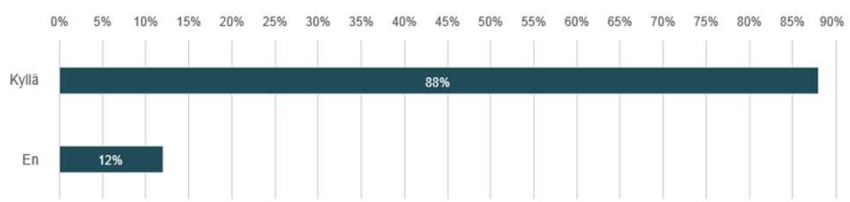
Turvallinen Pirkanmaa

 PIRKANMAAN
PELASTUSLAITOS

KOULUTUKSEN TAUSTA

5. Oletko työtehtäviesi yhteydessä havainnut asunnoissa taikka kiinteistöissä selkeitä palovaaroja tai muita onnettomuusuhkia?

Vastaajien määrä: 42

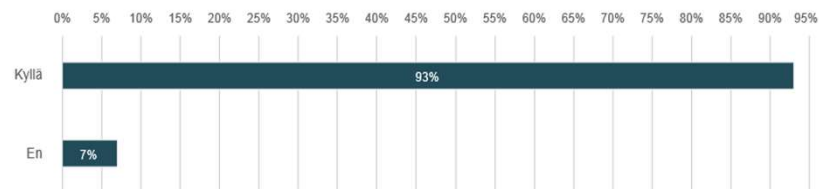
	N	Prosentti
Kyllä	37	88,1%
En	5	11,9%

Turvallinen Pirkanmaa

KOULUTUKSEN TAUSTA

11. Koetko tarvitsevasi lisäkoulutusta liittyen palovaarojen ja onnettomuusuhkien tunnistamiseen ja niistä ilmoittamiseen?

Vastaajien määrä: 42

	N	Prosentti
Kyllä	39	92,86%
En	3	7,14%

Turvallinen Pirkanmaa

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

- Pelastuslain mukaiset lakiperusteet
- Paloriskien ja muiden onnettomuusuhkien tunnistaminen
- Havaituista riskeistä ja uhista ilmoittaminen

Turvallinen Pirkanmaa

KOULUTUKSEN TAVOITTEET

Osallistuja:

- Tiedostaa Pelastuslain 42 § mukaisen ilmoitusvelvollisuuden ja sen taustat
- Osaa tunnistaa yleisimpiä palonvaaroja ja muita onnettomuusriskejä
- Osaa antaa asukkaalle ohjeita vaarojen ja uhkien vähentämiseksi
- Osaa laatia ilmoituksen pelastusviranomaiselle

PeIL 42 § ENSIMMÄINEN MOMENTTI

"Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön"

PeL 42 § TOINEN MOMENTTI

"Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 § :n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä."

ILMOITUSVELVOLLISET?

- Viranomaiset eli virassa työskentelevät
- Kunnan työntekijät (virka/toimi)
- Muut julkisyhteisöillä toiminnanharjoittajilla työskentelevät
- Kaikilla on oikeus ilmoittaa

Esimerkkejä ilmoitusvelvollisista:

• Ensihoitajat	• Poliisit
• Sairaanhoidajat	• Palomiehet
• Kotisairaanhoidajat	• Terveystarkastajat
• Sosiaalityöntekijät	• Lastensuojelun työntekijät
• Rakennusvalvonta	•

ILMOITUSVELVOLLISUUDEN TARKOITUS

- Ennaltaehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia
- Antaa viranomaisille työkalun puuttua havaittuihin ongelma-kohtiin
- Parantaa asumisen turvallisuutta
- Edistää avunsaantia ongelmatilanteissa
- Edistää viranomaisten yhteistyötä

ILMOITUKSEN JA NEUVONNAN RAJA

- Ilmoituskynnys

- Ohjaus, opastus ja neuvonta

KIINTEISTÖN ULKOALUEET

-
 • Rakennuksien ja porrashuoneiden tunnusta ilmaiseva numero tai kirjain on oltava nähtävissä

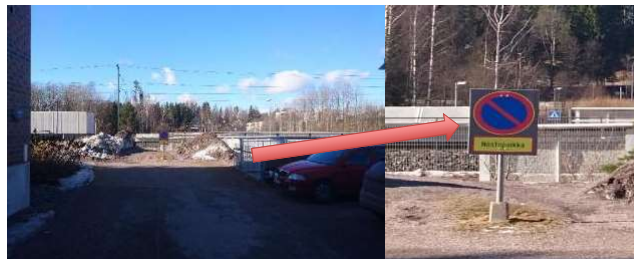
-
 • Opastetaulu
- Viitoitukset

Turvallinen Pirkanmaa

PELASTUSTIET JA NOSTOAIKAT

-
 • Pidettävä käyttökuntoisina ja esteettöminä
- Pelastustieksi ei saa merkata kulkuväylää, joka ei siihen sovellu

Turvallinen Pirkanmaa

TAVARAT RAKENNUKSEN SEINUSTALLA

-
 • Helposti syttyvää ja palavaa materiaalia ei saa säilyttää rakennuksen välittömässä läheisyydessä
- Muodostaako piha- alueen tavaramäärä ilmeisen paloriskin?
-
 • Tuhopolttoriski

Turvallinen Pirkanmaa

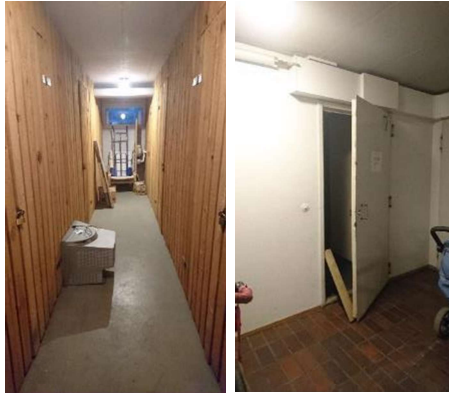
PORRASHUONE

-
 • Porrashuone ei ole tarkoitettu tavaran säilytykseen
-
 • Tavarat porrashuoneessa muodostavat palo- ja poistumisturvallisuus-riskin

Turvallinen Pirkanmaa

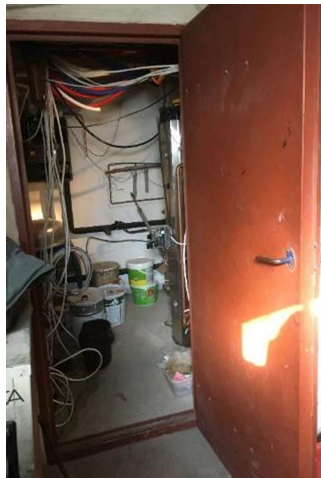
KELLARI, ULLAKKO JA VARASTOTILAT

- ⚠ • Nestekaasun ja palavien nesteiden säilytys on kielletty kellarissa, ullakolla ja häkkivarastoissa
- Kulkureitit pidettävä vapaana tavaroista
- Palo-ovien tulee olla suljettuina

Turvallinen Pirkanmaa

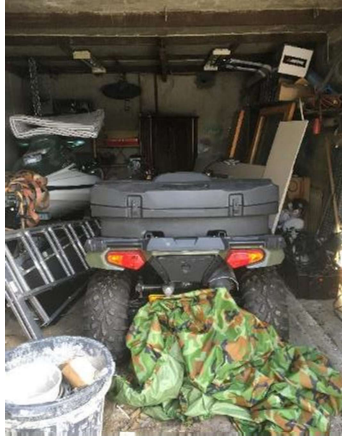
TEKNISET TILAT

- ⚠ • Ei saa säilyttää tavaraa
(kattilahuoneet, sähköpääkeskukset tms..)
- Kattilahuoneen osastoivan oven oltava itsestään salpautuva
- 💡 • Tavarat sähkötaulun edustalla muodostavat palonvaaran

Turvallinen Pirkanmaa

AUTOSUOJAT

- Huomioi autosuojan käyttötapa
- Ei liiallista palokuormaa
- Ei tulitöitä
- 1 rengassarja/ autopaikka
- Vaarallisten aineiden säilytysrajat

Turvallinen Pirkanmaa

ASUNNON PALOKUORMA CIR

Turvallinen Pirkanmaa

ASUNNON PALOKUORMA CIR

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Turvallinen Pirkanmaa

ASUNNON PALOKUORMA CIR

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Turvallinen Pirkanmaa

ASUNNON PALOKUORMA CIR

 Ilmoituskynnys ylittyy

4

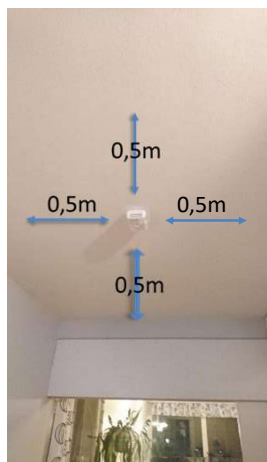

5

Lähde: International OCD Foundation, Hoarding Center

Turvallinen Pirkanmaa

PALOVAROITIN

- • Jokaiseen kerrokseen, alkavaa 60m² kohti
- Pidettävä toimintakuntoisena
- Pystyykö asukas reagoimaan varoittimen?
- • Suositellaan poistumisreitille eteiseen/aulaan, olohuoneeseen ja jokaiseen makuuhuoneeseen
- Häkä tai kaasuvaroitin

Turvallinen Pirkanmaa

KEITTIÖN PALORISKIT

-
 • Pidä liesi ja sen ympäristö vapaana tavaroista
-
 • Huomioi ikäihmisten, lasten ja lemmikkien turvallisuus
- Tarvittaessa liesisuoja ja –vahti, kellokytkin tai lapsilukko

Turvallinen Pirkanmaa

TULISIJAT JA HORMIT

-
 • Onko tulisijassa/ hormissa havaittavissa rakenteellisia puutteita?
- Tulisijan edusta palamatonta materiaalia
-
 • Etäisyydet palaviin materiaaleihin
- Tuhkat metalliseen astiaan ja säilytys ulkona
- Peltien sulkua vasta kun palaminen tai kyteminen on loppunut
- Nuohous

Turvallinen Pirkanmaa

NESTEKAASU JA PALAVAT NESTEET

- ⚠ • Nestekaasua ja palavia nesteitä asunnossa max 25kg tai 25 litraa.
- Nestekaasun ja palavien nesteiden säilytys on kielletty kellarissa, ullakolla ja häkkivarastoissa
- 💡 • Kaasupullon säilytys tuulettuvassa tilassa
- Tarkista nestekaasuletkun eheys säännöllisesti

Turvallinen Pirkanmaa

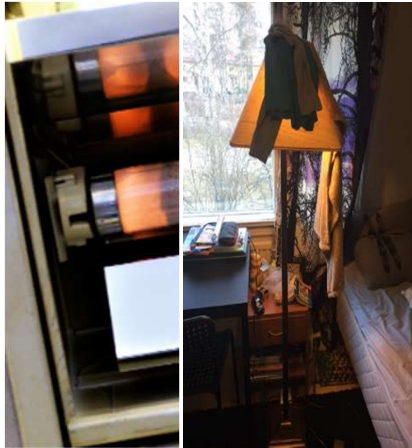
SÄHKÖLAITETURVALLISUUS

- ⚠ • Vialliset/ roikkuvat johdot
- Puutteellinen kosketussuojaus
- Irralliset katkaisimet ja rasiat
- 💡 • Sähkölaitteet puhdistettava säännöllisesti pölystä
- Laturit ja muuntajat kuumenevat

Turvallinen Pirkanmaa

VALAISIMET

-
 • Valaisimien päällä ei tule pitää tavaraa
-
 • Viallisten loisteputkien kuristimet kuumenevat
- Huomioi valaisimista syntyvä lämpösäteily

Turvallinen Pirkanmaa

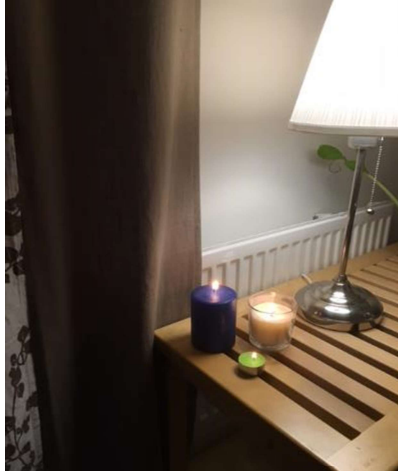
TUPAKOINTI

-
 • Muodostaako tupakointi kohteessa riskin?
-palojäljet yms..
-
 • Tupakointi sohvalla ja sängyssä ei ole suositeltavaa
- Tupakointi ulkotiloissa

Turvallinen Pirkanmaa

KYNTTILÄT

-
 • Aiheuttavatko kynttilät kohteessa ilmeisen tai välittömän palonvaaran?
 - jos välitön vaara niin sammuta kynttilät
-
 • Kynttilöiden alustana palamatonta materiaalia
 - Älä sijoita kynttilöitä palavien materiaalien läheisyyteen

Turvallinen Pirkanmaa

LISÄLÄMMITTIMET JA SÄHKÖPATTERIT

-
 • Lisälämmittimien läheisyyteen ei saa laittaa tavaraa niin, että siitä aiheutuu ilmeinen palonvaara.
-
 • Turvaetäisyydet lämmittimistä ja sähköpattereista palavaan materiaaliin
- Nestekaasukäyttöistä lämmitintä käytettäessä huolehdittava riittävästä tilan tuulettamisesta
- Kaasu/ häkävaroitin

Turvallinen Pirkanmaa

SAUNA

- Pyykin kuivatus kiukaan päällä ja sen läheisyydessä on iso riski
- Ei palavia materiaaleja kiukaan läheisyyteen
- Kiukaan kiinnitys ja suojakaide
- Älä säilytä tavaraa saunassa

Turvallinen Pirkanmaa

SAUNA

- Mikäli sauna ei ole saunomiskäytössä, kytke kiukaan sulake 0- asentoon. Jos asunnossa on vanhanmallinen sulake, niin poista tulppasulake sähkötaulusta ja laita varokekansi takaisin paikalleen

Turvallinen Pirkanmaa

PARVEKE

- Ei varastointi käyttöön
- Ei ulkotulia
- Varovaisuus kynttilöiden kanssa
- Grillaus parvekkeella taloyhtiön sääntöjen mukaisesti

Turvallinen Pirkanmaa

LÄÄKKEET JA VAARALLISET AINEET

- Sijoita lääkkeet, kemikaalit ja muut vaaralliset aineet, niin etteivät lapset tai lemmikit pääse niihin käsiksi

Turvallinen Pirkanmaa

ASUKKAAN TOIMINTAKYKY?

 Toimintakyvyn arvioinnissa paloturvallisuuden kannalta:

1. **Havaintokyky**- pystyykö asukas havaitsemaan tulipalon tai palovaroittimen signaalin?
2. **Ymmärryskyky**- pystyykö hän reagoimaan havaitsemaansa signaaliin järkevästi?
3. **Liikkumiskyky**- pääseekö asukas riittävän nopeasti ulos asunnosta omin jaloin tai avustettuna?

PÄÄSEEKÖ ASUKAS POISTUMAAN?

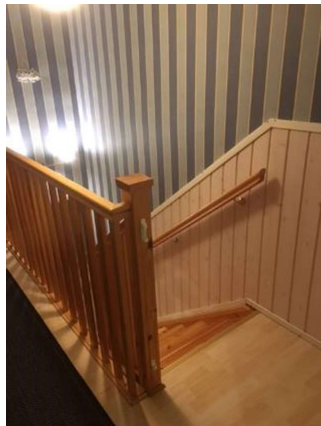
RIVI- JA PIENTALOT

-
 • Jokaisesta asunnosta tulee olla kaksi toisistaan riippumatonta poistumisreittiä
-
 • Toinen poistumistie voi olla varatie
- Onko varatie sellainen, jota asukas pystyy käyttämään?

Turvallinen Pirkanmaa

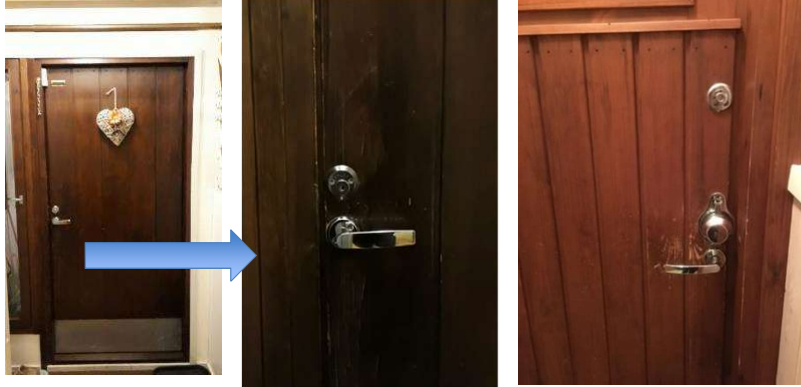
RIVI- JA PIENTALON YLÄKERTA

-
 • Onko asukkaalla toimintakykynsä puolesta mahdollisuutta käyttää portaikkoa
-
 • Onko varatien esim. Ikkunan edessä tavaraa, joka estää nopean poistumisen

Turvallinen Pirkanmaa

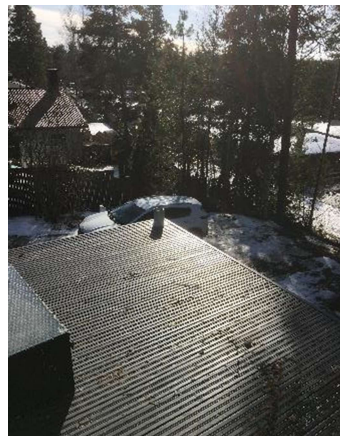
OVIENTUKITUKSET

- Poistumiseen käytettävät ovet on voitava avata helposti ilman avainta

Turvallinen Pirkanmaa

ONKO KYSEESSÄ PALORISKI TAI ONNETTOMUUSUHKA?

Turvallinen Pirkanmaa

KUINKA TOIMIN HAVAITESSANI ILMEISEN PALONVAARAN TAI MUUN ONNETTOMUUSUHAN?

- Kerro havaitsemastasi uhasta/ riskistä asukkaalle/ omaiselle
- Jos mahdollista, niin poista uhka/riski yhdessä asukkaan/
kohteen edustajan kanssa!!!
- Jos paikalla omaisia tai kohteen edustajia (esim. isännöitsijä)
kerro havaitsemastasi uhasta/ riskistä

Turvallinen Pirkanmaa

KUINKA TOIMIN HAVAITESSANI ILMEISEN PALONVAARAN TAI MUUN ONNETTOMUUSUHAN?

- Jos riskiä/ uhkaa ei voida poistaa, kerro taholle, jota asia
koskee, että asiasta tehdään ilmoitus pelastusviranomaiselle
- Huomioi työturvallisuus!
- Jos havaitsemasi uhan/ riskin tietoon saattaminen asukkaalle
aiheuttaa uhan työturvallisuudellesi teen vain ilmoitus
pelastusviranomaiselle

Turvallinen Pirkanmaa

ILMOITUKSEEN TARVITTAVAT TIEDOT

Kirjaa itsellesi ilmoituksen tekoa varten:

1. Kohteen osoitetiedot
2. Aukkaan tai kohteen edustajan yhteystiedot
3. Kuvaus havaitsemastasi uhasta/ riskistä
4. Muut asiaan liittyvät tiedot

Turvallinen Pirkanmaa

ILMOITUSKANAVA

Tee ilmoitus internetissä

Osoite on: www.pirkanmaanpelastuslaitos.fi

Lomakkeet

Ilmoitus ilmeisestä palovaarasta tai muusta onnettomuusuhasta

Turvallinen Pirkanmaa

**PIRKANMAAN
PELASTUSLAITOS**

LOMAKE

ILMOITUS ILMEISESTÄ PALONVAARASTA TAI MUUSTA ONNETTOMUUSRISKISTÄ

Pelastuslain 42§:n mukaan jos viranomaiset vierakohtaisissa yhteydessä havaitsevat tai muuten saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäätöjen estämittä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja niiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä pelastuslain 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasunien järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.

Ilmoittaja

Nimi <input type="text"/>	Tehtävänimike <input type="text"/>
Puhein <input type="text"/>	Ilmoittajan sähköposti <input type="text"/>
Taho <input type="text"/>	

Kohde

Asukkaan nimi <input type="text"/>	Asukkaan yhteystiedot <input type="text"/>
Katuosoite <input type="text"/>	Kunta <input type="text"/>
Asukkaalle kotiin annettava palvelu (jos tiedossa) <input type="text"/>	Asukkaan kotiin annettavasta palvelusta vastaava taho (jos tiedossa) <input type="text"/>

Onko ilmoittaja kertonut asiakkaalle, että ilmoitus pelastusviranomaiselle tehty?
 Ei

Selostus kohteesta havaitusta ilmeisestä palonvaarasta tai muusta onnettomuusriskistä: (havainnot useasti toistuneista vaaratilanteista, poikkeuksellisen suuresta tulipalon syttymisriskistä, asukkaan toimintakyvyn rajoitteista, jotka aiheuttavat onnettomuusriskiä ja/tai estävät tarkoituksenmukaisen toiminnan onnettomuustilanteessa, muut havainnot.

Turvallinen Pirkanmaa

**PIRKANMAAN
PELASTUSLAITOS**

SALASSAPITOSÄÄNNÖKSET

- Pelastuslaki velvoittaa tekemään ilmoituksen salassapitosäätöjen estämättä eli julkisuuslaki, henkilötietolaki tai mikään muukaan laki **ei estä** ilmoituksen tekemistä!
- Pelastusviranomaisen käsittelee ilmoitukset luottamuksellisesti noudattaen asiaa säänteleviä lakeja.

Turvallinen Pirkanmaa

KIITOS MIELENKIINNOSTANNE!

KYSYMYKSIÄ JA KESKUSTELUA

Turvallinen Pirkanmaa

Turvallinen Pirkanmaa

OPAS ASUMISEN PALONVAAROJEN JA MUIDEN ONNETTOMUUSRISKIEN TUNNISTAMISEEN

- TUNNISTA – ARVIOI – ILMOITA -

Johdanto

Tämän oppaan tarkoitus on antaa lukijallensa tietoa pelastuslain 42 § mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta koskien ilmeisiä palonvaaroja ja muita onnettomuusuhkia. Oppaassa selvennetään, mistä pelastuslain mukaisessa ilmoitusvelvollisuudessa on kyse ja ketä se koskee. Oppaassa annetaan käytännön esimerkkien kautta ohjeistusta riskien ja uhkien tunnistamiseen sekä ohjeistetaan ilmoituksen tekemiseen Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueella. Oppaassa on käsitelty yleisimpiä palonvaaroja ja muita onnettomuusuhkia, jotka liittyvät asumisen turvallisuuteen. Opas antaa lukijalleen myös valmiuksia antaa asukkaille tai muille henkilöille ohjausta, opastusta ja neuvontaa asumisen turvallisuuteen liittyen.

Opas on tarkoitettu ennen kaikkea apuvälineeksi eri toimijoille palonvaarojen ja muiden onnettomuusuhkien kartoitukseen ja tunnistamiseen. Oppaassa neuvotaan lukijaa arvioimaan ilmoituskynnyksen ylittymistä havaitusta palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta. Ilmoituskynnyksen ylittävistä palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta tulee tehdä ilmoitus alueen pelastusviranomaiselle. Lähtökohtaisesti on hyvä muistaa, että havaittu palonvaara tai muu onnettomuusuhka voidaan poistaa oma-aloitteisesti, jos se on olosuhteet huomioiden suinkin mahdollista.

Ilmoituskynnyksen ylittymistä kuvaavien asiasisältöjen edessä käytetään huomio-merkkinä symbolia ja ohjauksen ja opastuksen piiriin kuuluvien asiasisältöjen edessä käytetään hehkulamppusymbolia. On kuitenkin hyvä muistaa, että palonvaara tai muu onnettomuusuhka voi olla myös tämän oppaan asiasisällön ulkopuoleltakin.

Oppaan liitteenä on ohjeita vaarallisten kemikaalien säilytykseen sekä palovaroittimen asennukseen ja käyttöön liittyen.

Pelastuslaki 379/2011 42 §

"Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön."

"Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä."

Pelastuslaki velvoittaa siis viranomaisia, kunnan työntekijöitä ja muissa julkisissa palvelutehtävissä työskenteleviä ilmoittamaan havaitusta ilmeisestä palonvaarasta tai muusta onnettomuusuhasta alueen pelastusviranomaiselle.

Ilmoitusvelvollisuuteen liittyen on hyvä muistaa, ettei mikään laki estä sinua tekemästä ilmoitusta alueen pelastusviranomaiselle havaitessasi ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuushan. Pelastusviranomainen käsittelee ilmoitukset luottamuksellisesti ja ilmoituksen tekijän yksityisyydensuojan huomioiden.

Ketkä ovat ilmoitusvelvollisia

- Viranomaiset eli virassa työskentelevät
- Kunnan työntekijät (virka/toimi)
- Muut julkisyhteisöillä toiminnanharjoittajilla työskentelevät
- Kaikilla on oikeus ilmoittaa, vaikka ilmoittaja ei olisi pelastuslain mukaan siihen velvollinen

Esimerkkejä ilmoitusvelvollisista:

• Ensihoitajat	• Poliisit
• Sairaanhoidajat	• Palomiehet
• Kotisairaanhoidajat	• Terveystarkastajat
• Sosiaalityöntekijät	• Lastensuojelun työntekijät
• Rakennusvalvonta	• Yksityisen toimijan ensihoitajat
• Palvelu- ja tukiasumisen henkilökunta	• Lähihoitajat

Ilmoitusvelvollisuuden ja ohjauksen / opastuksen raja:

Ilmoituskynnys ylittyy

Ohjausta opastusta ja neuvontaa

Jos mahdollista, niin pyri ensisijaisesti poistamaan havaitsemasi ilmeinen palonvaara tai muu onnettomuusuhka! Jos tämä ei ole mahdollista ja palonvaara tai muu onnettomuusuhka on ilmeinen, niin tee asiasta ilmoitus alueen pelastusviranomaiselle.

Osoitemerkinnät ja pelastustie

- Rakennuksien ja porrashuoneiden tunnusta ilmaiseva numero tai kirjain on oltava nähtävissä.

- Opastetaulut ja viitoitukset helpottavat kohdeasunnon löytämistä. Osoitemerkintöjen tulee olla havaittavissa myös pimeällä.

(kuva: Pelastusopisto oe-tiimi)

- Pelastustiet ja palokunnan nostopaikat on pidettävä käyttökuntoisina ja esteettöminä.
- Pelastustieksi ei merkitä sellaista kulkuväylää, joka siihen ei sovellu. Pelastustien leveyden tulee olla 3,5 metriä ja vapaan korkeuden 4,2 metriä.

Tavarat rakennuksen seinustalla

- Helposti syttyvää tai palavaa materiaalia ei saa säilyttää rakennuksen välittömässä läheisyydessä.

- Mikäli piha-alueella tai rakennuksen seinustalla on tavaraa, on arvioitava muodostavatko ne ilmeisen palonvaaran.

- Tavarat rakennuksen seinustalla ovat tuhopolttoriski.

Porrashuone

- Porrashuonetta ei ole tarkoitettu tavaroiden säilytykseen.

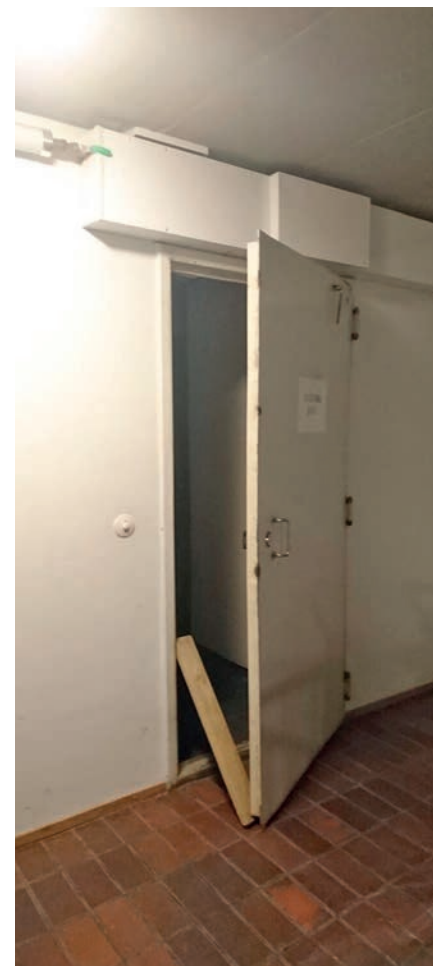

- Porrashuoneessa varastoidut tavarat muodostavat riskin palo- ja poistumisturvallisuudelle.

Ohje:

Esimerkiksi yksittäisen tuolin tai kasvin ei katsota aiheuttavan vaaraa palo- tai poistumisturvallisuudelle. Mikäli porrashuoneessa on säilytyksessä isoja määriä erilaista tavaraa, esimerkiksi lastenvaunuja, ulkoiluvälineitä tai muuta vastaavaa, katsotaan siitä puolestaan aiheutuvan riski palo- ja poistumisturvallisuudelle.

Kellarit, ullakot ja varastotilat

- Kellarien, ullakkojen ja varastotilojen kulkureitit on pidettävä vapaana tavaroista.
- Nestekaasun ja palavien nesteiden säilytys on kielletty kellarissa, ullakolla ja taloyhtiön yhteisissä varastotiloissa.
- Kerrostalon yleisistä tiloista porrashuoneeseen johtavat palo-ovet tulee pitää suljettuna.

Tekniset tilat

- Teknisissä tiloissa ei saa säilyttää tavaraa (kattilahuoneet, sähköpääkeskukset yms).

- Kattilahuoneet muodostavat oman palo-osastonsa ja niiden ovien tulee olla itsestään salpautuvia.

- Tavarat sähkötaulun edustalla muodostavat paloriskin.

Autosuoja ja autotalli

Autotalli, jossa on liikaa palokuormaa

Autotalli, jossa on oikea käyttötapa
(kuva: Pelastusopisto oe-tiimi)

- Autosuojat ja -tallit on tarkoitettu ajoneuvojen säilytykseen. Mikäli tilaa käytetään yksinomaan varastointiin tai muuhun kuin ajoneuvojen säilytykseen, tulee tilan rakennusluvan mukaiseen käyttötapaan hakea muutosta.
- Liian suurella palokuormalla tai vääränlaisella tilan käytöllä vaarannetaan tilan paloturvallisuus.
- Tulityöt eivät ole sallittuja.
- Autokatokset ovat vain ajoneuvojen säilytystä varten.

- Autosuojassa tai autotallissa saa säilyttää yhden rengassarjan autopaikkaa kohden (4 kpl renkaita).
- Yksittäisessä autotallissa saa säilyttää lisäksi venettä ja perämootoria, moottorisahaa tms., ruohonleikkuria, huoltoihin tarvittavia varaosia ja työkaluja sekä ulkoiluun ja liikuntaan liittyviä välineitä.
- Autosuojassa saa säilyttää moottoriajoneuvon lisäksi tyhjää perävaunua, matkailuvaunua, taakkatelineitä, suksiboksia sekä kiinteistön huoltamiseen tarkoitettua moottoriajoneuvoa.

Vaarallisten kemikaalien säilytyksestä tarkemmin liitteessä n:o 1.

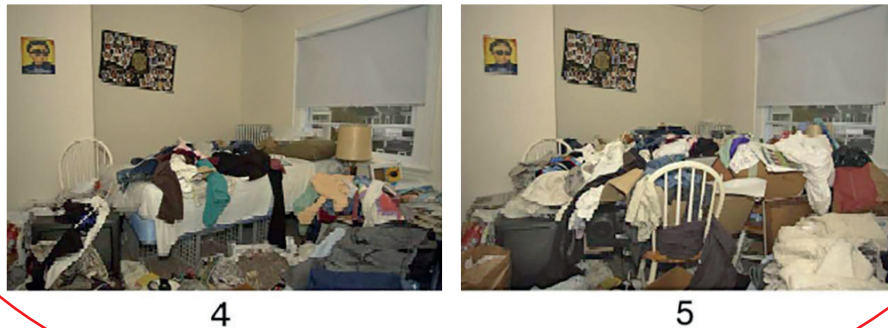
Asunnon tai huoneiston palokuorman arviointi

Asuntojen palokuormien arviointiin käytetään **International OCD Foundation, Hoarding Centerin** luomaa yhdeksänportaista arviointijärjestelmää. Arviointijärjestelmässä esitellään palokuorma esimerkkejä olohuoneesta, keittiöstä ja makuuhuoneesta. Kuvasarjojen kuvia ja kohdeasunnon palokuorman määrää vertaamalla voidaan arvioida ilmoituskyynyksen ylittymistä.

Makuuhuone

Ilmoituskyynyksen katsotaan ylittyvän 4.-5. kuvan mukaisista tavaramääristä.

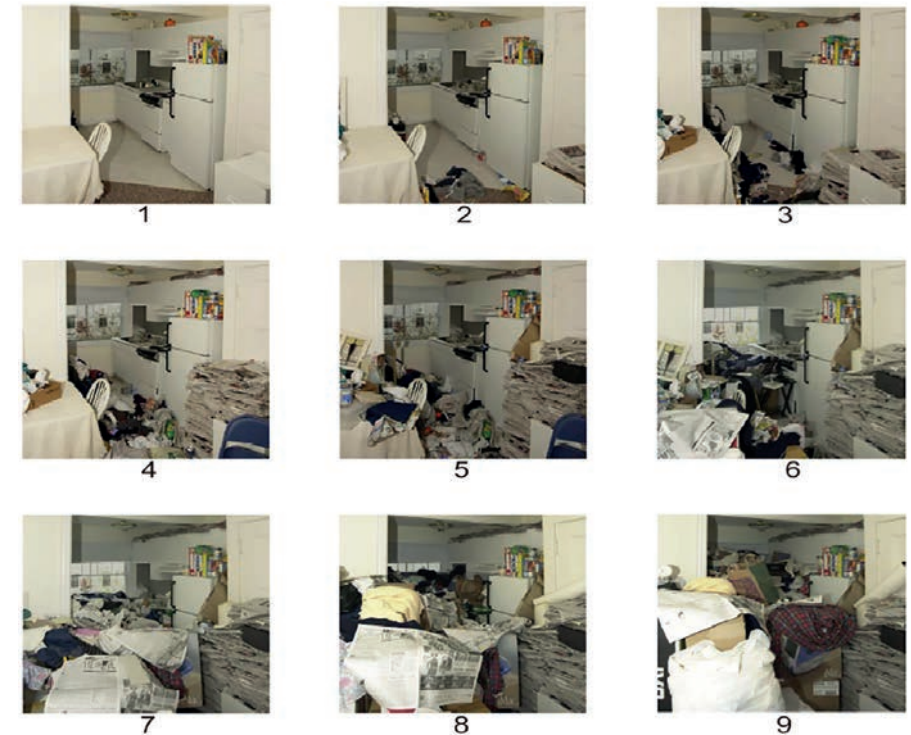

Kuvat:
hoarding.iocdf.org

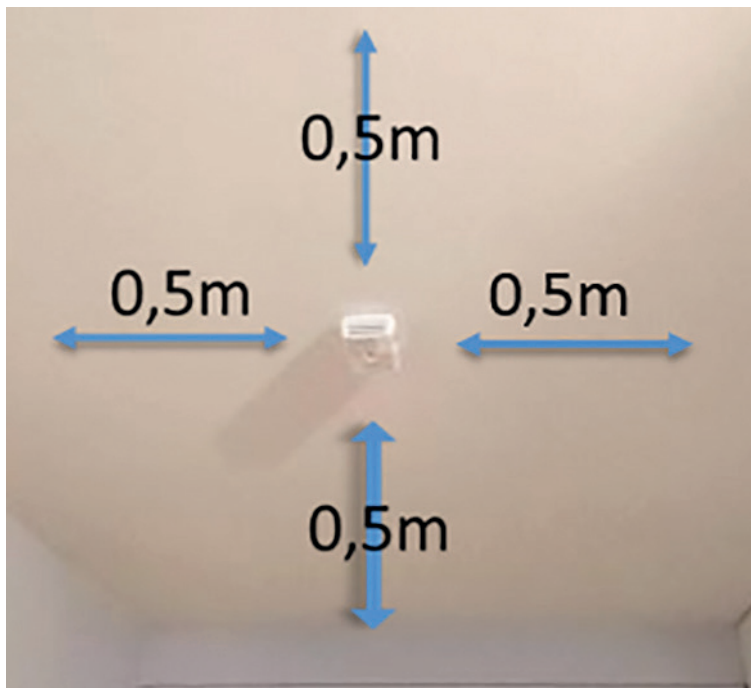
Olohuone

Keittiö

Palvaroitin

- Jokaisessa asunnossa on pelastuslain mukaan oltava palvaroitin.
- Palvaroitimet tulee sijoittaa jokaiseen asunnon kerrokseen tai tasoon siten, että palvaroitimia on vähintäänkin yksi alkavaa 60m² kohden jokaisessa kerroksessa tai tasossa.
- Palvaroitimet on pidettävä toimintakuntoisena.

- Palvaroitimen tulee olla sellainen, jonka aktivoitumisen asukas pystyy havaitsemaan.
- Palvaroitinta suositellaan eteiseen tai aulaan, olohuoneeseen ja jokaiseen makuuhuoneeseen.
- Tarpeen mukaan kohteeseen tulee asentaa häikä- tai kaasuväaroitin.

Tarkempia ohjeita palvaroitimista on liitteessä n:o 2.

Keittiön paloturvallisuus

- Liesi ja sen ympäristö tulee pitää vapaana tavaroista.

- Tapauskohtaisesti voidaan arvioida onko liesi riski ikäihmisen, lasten tai lemmikkien turvallisuudelle.
- Tapauskohtaisesti voidaan arvioida onko liesi riski ikäihmisen, lasten tai lemmikkien turvallisuudelle.
- Mikäli liedn tahaton päälle kytkeminen tai virran katkaisun unohtaminen on mahdollista, niin on suositeltavaa hankkia kohteeseen liedn turvallisuutta parantavia apuvälineitä. Tarjolla on erilaisia liesisuojaia, liesivahteja, kellokytkimiä ja lapsilukkoja.
- Pidempiaikaisesti käyttämätön liesi on suositeltavaa kytkeä virrattomaksi sulaketaulusta.

Tulisijat ja hormit

Tulisijan edustalla helposti syttyvää materiaalia

Tulisijassa rakenteellinen puute

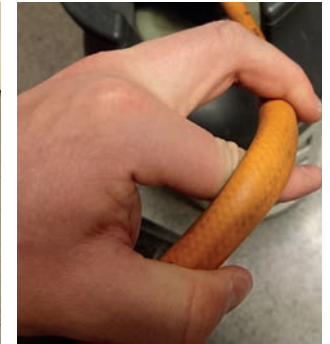

- Mikäli tulisijoissa tai hormoneissa on nähtävillä rakenteellisia puutteita, tulee ne korjata.

- Tulisijojen edustan tulee olla palamatonta materiaalia.
- Tulisijojen läheisyydessä ei saa olla helposti syttyviä materiaaleja.
- Tuhkat tulee säilyttää metallisessa astiassa ulkona.
- Savuhormit tulee nuohota asuinrakennuksissa vuosittain.
- Hormin peltiä ei saa sulkea, jos tulisijassa on vielä palamista tai kytemistä.

Nestekaasu ja palavat nesteet

- Nestekaasua tai palavia nesteitä saa säilyttää asuinhuoneistossa enintään 25 kg tai 25 litraa.

- Kaasupullojen säilytyksessä ja kaasutoimisten laitteiden käytön yhteydessä tulee huomioida, että tilassa on riittävä ilmanvaihto.
- Nestekaasuletkujen eheys tulee tarkistaa vuosittain ja suositeltu vaihtoväli on viisi vuotta.
- Sijoita nestekaasupullot ja palavat nesteet niin, että ne ovat helposti siirrettävissä tulipalon sattuessa turvaan.

Vaarallisten kemikaalien säilytyksestä tarkemmin liitteessä n:o 1.

Lisälämmittimet

Lisälämmittimien läheisyyteen ei saa laittaa tavaraa niin, että siitä aiheutuu ilmeinen palonvaara.

Huomioi lisälämmittimien etäisyydet palaviin materiaaleihin.

Sähkölaitteet ja valaisimet

- Vialliset sähköjohdot ja laitteet tulee poistaa käytöstä.
- Avoimet sähköjohdot tulee kosketussuojata.
- Irralliset valokatkaisimet ja pistorasiat tulee kiinnittää asianmukaisesti.

- Sähkölaitteet tulee puhdistaa säännöllisesti pölystä.
- Laturi ja muuntajat voivat kuumentua voimakkaasti.

- Valaisimien päällä ei tule pitää tavaraa.

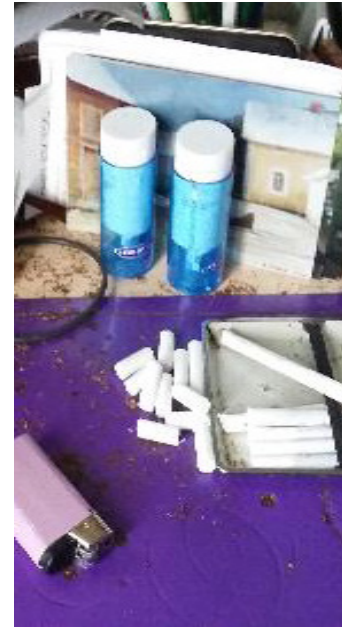

- Viallisten loisteputkien kuristimet kuumenevat voimakkaasti.

- Huomioi valaisimista syntyvä lämpösäteily.

Tupakointi ja kynttilät

- Arvioi, muodostaako tupakointi kohteessa paloriskin.

- Asunnossa havaitaan palojälkiä.

- Tupakointi sohvalla ja sängyssä ei ole suositeltavaa.

- Tuhka-astian tulee olla palamatonta materiaalia.

- Arvioi, aiheuttavatko kynttilät kohteessa ilmeisen tai välittömän palonvaaran.

- Jos havaitset kynttilöistä johtuvan välittömän palonvaaran niin sammuta kynttilät heti.

Arvioi, aiheuttaako asukkaan toimintakyky yhdessä kynttilöiden kanssa riskin paloturvallisuudelle.

- Kynttilöiden läheisyydestä tulee poistaa helposti syttyvä tai palava materiaali.

- Kynttilöiden alustana tulee käyttää ainoastaan palamattomia materiaaleja.

Sauna

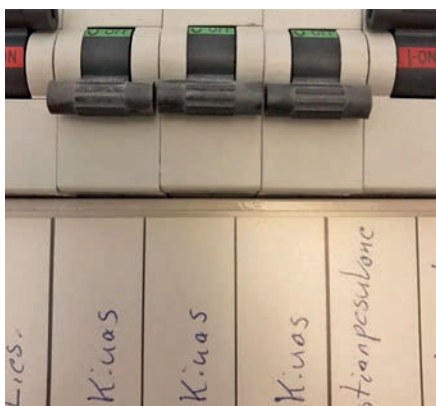
- Kiukaan läheisyydessä ei saa säilyttää helposti syttyviä tai palavia materiaaleja. Esimerkiksi pyykkien kuivatus saunatiloissa on iso riski.

- Kiukaan tulee olla tukevasti kiinnitettynä ja kiukaaseen horjahtaminen tulee estää suojakaiteella.

- Sauna ei ole tarkoitettu tavarain säilytykseen.

(Kuva, Pelastusopisto oe-tiimi)

- Mikäli sauna ei ole saunomiskäytössä, kytke kiukaan sulake 0-asentoon. Jos asunnossa on vanhanmallinen sulake, niin poista tulppasulake sähkötaulusta ja laita varokekansi takaisin paikalleen.

Parveke

- Parvekettä ei ole tarkoitettu varastointikäyttöön. Arvioi, muodostuuko parvekkeen palokuormasta ilmeinen palonvaara.

Ohje:

Parvekekalusteet ja pienimuotoinen tavaroiden säilytys eivät vielä muodosta ilmeistä palonvaaraa.

- Grillaaminen parvekkeella tapahtuu taloyhtiön sääntöjen mukaisesti.

- Parvekkeella ei saa polttaa ulkotulvia ja kynttilöiden käytössä tulee noudattaa varovaisuutta.

Lääkkeet ja muut vaaralliset aineet

- Lääkkeet, kemikaalit ja muut vaaralliset aineet tulee säilyttää niin, etteivät lapset tai lemmikit pääse niihin käsiksi.

- Säilytä lääkkeet lukitussa kaapissa.

- Säilytä kemikaalit ja muut vaaralliset aineet mahdollisuuksien mukaan erillisissä varastotiloissa.

Asukkaan toimintakyky

Toimintakyvyn arvioinnissa paloturvallisuuden kannalta:

1. **Havaintokyky** - pystyykö asukas havaitsemaan tulipalon tai palovaroittimen signaalin?
2. **Ymmärryskyky** - pystyykö hän reagoimaan havaitsemaansa signaaliin järkevästi?
3. **Liikkumiskyky** - pääseekö asukas riittävän nopeasti ulos asunnosta omin jaloin tai avustettuna? Asukkaan tulisi pystyä poistumaan asunnosta tai huoneistosta 3 min kuluessa palon syttymisestä.

Mikäli asukkaan toimintakyvyssä havaitaan sellaisia puutteita, jotka ilmeisesti vaarantaisivat asukkaan turvallisuuden, tulee siitä tehdä ilmoitus alueen pelastusviranomaiselle. Mikäli asukkaan toimintakyvyssä havaittu ilmeinen puute vaikuttaa asukkaan turvallisuuteen, tekee alueen pelastusviranomaisen yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa asiaan liittyen.

Poistumisturvallisuus

- Jokaisesta asunnosta tulee olla kaksi toisistaan riippumatonta poistumisreittoa.
- Poistumisreittien tulee olla sellaisia, joita asukas toimintakyky huomioiden pystyy käyttämään.
- Poistumiseen käytettävät ovet on voitava avata helposti ilman avainta.

- Avaimella avattavien turvalukkojen käyttäminen poistumisreiteillä on kielletty, kun asunnossa oleskellaan.
- Toinen poistumisreitti voi olla varatie, esimerkiksi ikkuna yläkerrasta ja varatietikkaat.
- Varatietikkaita edellytetään, jos parvekkeen tai ikkunan korkeus maanpinnasta on yli 3,5 metriä.

- Varatieikkunan tulee olla aina varustettuna kiinteillä avauskahvoilla.

- Kerrostaloissa varatienä toimii usein parveke tai ikkuna, josta pelastaminen on mahdollista palotikkailta, varatieluukun kautta tai pelastuslaitoksen alustolla.

Liite 1. Vaarallisten kemikaalien säilytys

Nestekaasun ja palavien nesteiden säilyttäminen

Yleisiä periaatteita:

Ullakko-, kellari ja taloyhtiön yhteiskäytössä olevissa varastotiloissa **ei saa** säilyttää

- nestekaasua
- palavia nesteitä ja kaasuja
- helposti syttyvää tavaraa

Asuinhuoneistoissa saa säilyttää:

- yhteensä enintään 25 litraa palavia nesteitä
- enintään 25 kg nestekaasua

Asuinrakennuksen yhteydessä olevassa erillisessä palo-osastoidussa varastotilassa saa säilyttää:

- enintään 50 litraa palavia nesteitä
- enintään 50 kg nestekaasua

Palavien nesteiden ja syttyvien kaasujen säilytys moottoriajoneuvosuojassa:

Moottoriajoneuvosuojassa saa säilyttää palavaa nestettä ja syttyvää kaasua ajoneuvoon, työkoneeseen ja niihin verrattavaan laitteeseen kuuluvassa, moottoriin kiinteästi liitetyssä polttoainesäiliössä sen tilavuuden mukaisen määrän. Tämän lisäksi saa säilyttää:

- kategorioiden 1-3 syttyviä nesteitä tai aerosoleja (kategoria 1-2) yhteensä enintään 60 litraa

Kategoria	Syttyvät nesteet	Aerosolit
1	erittäin helposti syttyvä (esim. pienkonebenssiini)	erittäin helposti syttyvä (esim. maalisprayt)
2	helposti syttyvä (esim. lasinpesuneste -30...-70°C)	helposti syttyvä (esim. tehosesavu-spray)
3	syttyvä (esim. lasinpesuneste -20°C)	

- enintään 200 litraa palavia nesteitä, joiden leimahduspiste on yli 60°C (esimerkiksi diesel).
- enintään 25 kg nestekaasua

(Valtioneuvoston asetusvaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta 685/2015 45, 47, 48 §; CLP- asetus)

Liite 2. Palovaroitin

Jokaisessa asunnossa on pelastuslain mukaan oltava palovaroitin.

Palovaroittimen hankinnasta ja sen toimintakunnossa pitämisestä vastaa asukas itse. Uusissa rakennuksissa rakennusluvan perusteella asennetuista sähköverkkoon kytketyistä palovaroittimista vastaa omistaja tai sopimuksen mukaan asunnonhaltija. Näiden testauksista tulee sopia omistajan ja haltijan kesken.

Kuinka monta palovaroitinta tarvitaan?

Asunnon jokainen kerros sekä niihin yhteydessä olevat kellarikerrokset ja ullakot on varustettava vähintään yhdellä palovaroittimella. Asunnon jokaisen kerroksen tai tason alkavaa 60m² kohden on oltava vähintään yksi palovaroitin. Hyvä periaate on asentaa palovaroitin jokaiseen makuuhuoneeseen sekä reitille, jota pitkin mahdollisessa tulipalotilanteessa poistutaan ulos.

Mihin palovaroitin sijoitetaan?

Palovaroitin sijoitetaan kattoon huoneen keskivaiheille, vähintään 50 cm etäisyydelle seinästä, kattopalkeista tai muista esteistä siten, että savu pääsee mahdollisimman esteettömästi varoittimeen, sillä savu ja lämpö nousevat ylöspäin. Turhien hälytysten välttämiseksi palovaroitinta ei pidä sijoittaa lieden, uunin, keittolevyn, leivänpaahtimen, saunan, kylpyhuoneen, tulisijan tai takan läheisyyteen. Myös palovaroittimeen kerääntyvä pöly aiheuttaa herkästi turhia hälytyksiä. Varoitin puhdistetaan imuroimalla tai kevyesti pyyhkimällä esim. pariston vaihdon yhteydessä. Noudata asennusohjeita!

Esimerkiksi ikääntyneiden kotona asumisen turvallisuutta voidaan parantaa palovaroittimen lisälaitteilla. Lisälaitteen avulla paristokotelo ja testauspainike voidaan asentaa seinälle, jolloin ne yhdistetään johdolla katossa olevaan palovaroittimeen. Näin palovaroittimen testaus ja pariston vaihto onnistuu helposti.

Minkälainen palovaroitin valitaan kuulorajoitteisille asukkaille?

Huonokuuloisille on tarjolla palovaroitinjärjestelmiä, jotka antavat palon havaitessaan hälytyksen ääni-, värinä- ja valosignaaleilla. Lisätietoja ja ohjeistusta asiasta löytyy osoitteesta www.kuuloavain.fi

Milloin häkävaroitin suositellaan hankittavaksi ja miten se sijoitetaan?

Häkävaroitin tulisi asentaa huonetilaan, jossa sijaitsee polttoainetoiminen laite (esim. takka, kaasuhella tai muu tulisija). Häkävaroittimen hälytysääneen tulisi kuulua tiloihin, joissa oleskellaan. Kattoon asennetun varoittimen ympärillä tulisi olla vähintään 30 cm vapaata tilaa. Seinään asennetun varoittimen ympärillä tulisi olla vähintään 15 cm vapaata tilaa. Jos kyseessä on palovaroittimen ja häkävaroittimen yhdistelmä, se on syytä asentaa kattoon palovaroittimen asennusohjeiden mukaisesti.

(Sisäasiainministeriön asetus palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta; Pirkanmaan pelastuslaitos; www.tukes.fi; www.kuuloavain.fi)

Toiminta havaitessasi ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuushuonon

Kerro havaitsemastasi uhasta tai riskistä asukkaalle.

Jos mahdollista niin, poistakaa havaittu riski tai uhka yhteistyössä asukkaan kanssa,

Jos paikalla on asukkaan omaisia tai kohteen edustajia (esimerkiksi isännöitsijä), kerro heille havaitsemastasi riskistä tai uhasta.

Jos riskiä tai uhkaa ei voida poistaa, tulee asiasta tehdä ilmoitus alueen pelastusviranomaiselle.

Kerro kohteen asukkaalle, että asiasta tehdään ilmoitus pelastusviranomaiselle, mikäli se olosuhteet huomioon ottaen on turvallista.

Jos havaitsemasi riskin tai uhan tietoon saattaminen asukkaalle aiheuttaa uhan työturvallisuudellesi, niin tee vain ilmoitus pelastusviranomaiselle.

Pelastuslaki 379/2011 velvoittaa tekemään ilmoituksen salassapitosäännösten estämättä eli julkisuuslaki, henkilötietolaki tai mikään muukaan laki ei estä ilmoituksen tekemistä.

Ilmoituksen tarvittavat tiedot

1. Kohteen osoitetiedot
2. Asukkaan tai kohteen edustajan yhteystiedot
3. Kuvaus havaitsemastasi riskistä tai uhasta
4. Muut asiaan liittyvät tiedot
esimerkiksi: työturvallisuuteen vaikuttavat tekijät

Ilmoituksen tekeminen Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueella

Ilmoitus ilmeisestä palovaarasta tai muusta onnettomuushuonosta tehdään internetissä osoitteessa www.pirkanmaanpelastuslaitos.fi -> Lomakkeet -> Ilmoitus ilmeisestä palonvaarasta tai muusta onnettomuushuonosta.

Pelastusviranomainen käsittelee tiedot luottamuksellisesti.

LIITE 3.

Kyselytutkimus Pirkanmaan pelastuslaitoksen ensihoitajille

Kyselytutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälainen tieto- ja taitotaso Pirkanmaan Pelastuslaitoksen ensihoitajilla on palovaarojen ja muiden onnettomuusuhkien tunnistamiseen sekä niistä ilmoittamiseen. Viranomaisten velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan palovaaroista ja muista onnettomuusuhista pohjautuu pelastuslain 379/2011 42§. Kyselytutkimuksessa selvitetään myös, minkä ilmoituskanavan ensihoitajat kokevat käytännöllisimmäksi palovaaroista ja muista onnettomuusuhista ilmoittamiselle.

1. Vastaajan tiedot:

Ammattinimike	Työkokemus
1. Ensihoitaja (perustaso)	1. 0-3v
2. Ensihoitaja (hoitotaso)	2. 4-7v
3. Lääkintäesimies	3. Yli 7v
4. Jokin muu, mikä?	

Koulutus:

1. Ensihoitaja (AMK)
2. Sairaanhoidaja (AMK)+ 30op hoitotason täydennyskoulutus
3. Sairaanhoidaja (AMK)
4. Sairaanhoidaja
5. Lähihoitaja
6. Lääkintävahtimestari- sairaankuljettaja
7. Jokin muu, mikä?

2. Kyselytutkimus:

1. Pelastuslain 379/2011 42§ mukaan viranomaiset ovat velvollisia tekemään ilmoituksen havaitsemistaan ilmeisistä palovaaroista ja muista onnettomuusriskeistä pelastusviranomaiselle. Oletko tietoinen tästä ilmoitusvelvollisuudesta?

Kyllä/ Ei

2. Oletko työtehtäviesi yhteydessä havainnut selkeitä palovaaroja tai muita onnettomuusuhkia?

Kyllä/ Ei

3. Jos olet havainnut palovaaran tai muun onnettomuusuhan, oletko tehnyt siitä ilmoituksen pelastusviranomaiselle?

Kyllä/Ei/En ole havainnut

4. Olet tehnyt ilmoituksen pelastusviranomaiselle palovaarasta tai onnettomuusuhasta. Oletko havainnut tai saanut tietosi, että tekemäsi ilmoitus on johtanut toimenpiteisiin?

Kyllä/Ei ole johtanut/En tiedä/En ole ilmoittanut

5. Tiedätkö mihin ja miten ilmoitus havaituista palovaaroista ja muista onnettomuuksista tehdään pelastuslaitoksesi alueella?

Kyllä/ Ei

6. Tiedätkö minkälaisista uhista ja riskeistä olisi suotavaa tehdä ilmoitus pelastusviranomaiselle?

Tiedän/ Tiedän jotakin asiasta/ En ole tietoinen

7. Oletko saanut koulutusta palovaarojen ja muiden onnettomuuksien tunnistamiseen ja niistä ilmoittamiseen?

Kyllä, pelastuslaitoksella/ Kyllä, opinnoissani/ Muualla, missä?/ En ole

8. Koetko tarvitsevasi lisäkoulutusta liittyen palovaarojen ja onnettomuuksien tunnistamiseen ja niistä ilmoittamiseen?

Kyllä/ Ei

9. Palovaarojen ja onnettomuuksien ilmoittamisen tueksi on suunnitteilla taskuopas. Koetko että tällaisesta oppaasta olisi hyötyä ja se olisi tarpeellinen työssäsi?

Kyllä/ Ei ole tarpeellinen

10. Koetko, että pelastuslain 379/2011 42 § mukainen ilmoitusvelvollisuus lisää työkuormaasi varsinaisten työtehtäviesi yhteydessä?

Kyllä/ Ei

11. Minkälaisen ilmoituskanavan kokisit mielekkäimmäksi palovaaroista ja onnettomuuksista ilmoittamiselle?

E- lomake, Paperilomake, E- lomake ja paperilomake, Muu mikä?

12. Onko mielessäsi asiaan liittyviä kommentteja, mielipiteitä, kehitysehdotuksia taikka jotain muuta?